

«Թեյ-Սեյ» ՓԲԸ

**Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ
2018թ. համար**

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն	3
Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն	6
Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն	7
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն	8
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն	9
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ	10

«Քեյ-Փի-Էմ-Ջի Արմենիա» ՍՊԸ
Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան 0010,
Վ.Սարգսյանի փ. 26/1,
«Էրեբունի Պլազա» Բիզնես-կենտրոն, 8-րդ հարկ
Հեռախոս + 374 (10) 595 999
Վեբ կայք www.kpmg.am

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

«Թել-Սել» ՓԲԸ-ի բաժնետերերին և Տնօրենների խորհրդին

Կարծիք

Մենք իրականացրել ենք «Թել-Սել» ՓԲԸ-ի (Ընկերություն) և վերջինիս դուստր կազմակերպությունների (Խումբ) համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտը, որոնք ներառում են ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, հաշվետու տարվա շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների, սեփական կապիտալում փոփոխությունների և դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունները, ինչպես նաև ծանոթագրությունները, որոնք ներառում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթները և այլ բացատրական տեղեկատվություն:

Մեր կարծիքով, կից ներկայացվող համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, բոլոր էական առումներով, ճշմարիտ են ներկայացնում Խմբի համախմբված ֆինանսական վիճակը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, ինչպես նաև վերջինիս համախմբված գործունեության արդյունքները և համախմբված դրամական միջոցների հոսքերը հաշվետու տարվա համար՝ Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (ՖՀՄՍ) համաձայն:

Կարծիքի արտահայտման հիմքեր

Մենք աուդիտն իրականացրել ենք Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին (ԱՄՍ) համապատասխան: Նշված ստանդարտներով նախատեսված մեր պարտականությունները ներկայացված են մեր եզրակացության «*Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար*» բաժնում: Մենք անկախ ենք Խմբից՝ համաձայն Հաշվապահների էթիկայի միջազգային ստանդարտների խորհրդի Պրոֆեսիոնալ հաշվապահների էթիկայի օրենսգրքի (ՀԷՄՍԻ օրենսգրք) և Հայաստանի Հանրապետությունում համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի նկատմամբ կիրառելի էթիկայի պահանջների, և մենք կատարել ենք էթիկային վերաբերող մեր պարտականություններն այս պահանջներին և ՀԷՄՍԻ օրենսգրքին համապատասխան: Մենք գտնում ենք, որ ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավականաչափ են և համապատասխան՝ մեր աուդիտորական եզրակացության հիմք հանդիսանալու համար:

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում ներգրավված անձանց պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՖՀՄՍ համաձայն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման և ճշմարիտ ներկայացման, ինչպես նաև այնպիսի ներքին վերահսկողության համակարգի համար, որը համարում է անհրաժեշտ սխալի կամ խարդախության արդյունքում առաջացող էական խեղաթյուրումներից զերծ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստելու համար:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս ղեկավարությունը պատասխանատու է Խմբի անընդհատ գործելու կարողության գնահատման համար, բացահայտելով, կիրառելի լինելու դեպքում, անընդհատությանը վերաբերող հարցերը և կիրառելով անընդհատության հիմունքով հաշվառումը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ղեկավարությունը մտադիր է կամ լուծարել Խումբը կամ դադարեցնել վերջինիս գործունեությունը, կամ չունի դրանից խուսափելու իրատեսական այլընտրանք:

Կառավարման օղակներում ներգրավված անձիք պատասխանատու են վերահսկել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման գործընթացը:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար

Մեր նպատակն է ձեռք բերել ողջամիտ երաշխիք առ այն, որ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն, ամբողջությամբ վերցված, զերծ են սխալի կամ խարդախության պատճառով առաջացած էական խեղաթյուրումներից և ներկայացնել մեր կարծիքը ներառող աուդիտորական եզրակացություն: Ողջամիտ երաշխիքը հավաստիացման բարձր աստիճան է, սակայն այն չի երաշխավորում, որ ԱՄՄ-ների համաձայն աուդիտի իրականացման ընթացքում միշտ հնարավոր կլինի հայտնաբերել էական խեղաթյուրումը՝ վերջինիս առկայության դեպքում: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի հետևանքով և համարվում են էական, եթե կարելի է պատճառաբանված կերպով ակնկալել, որ, առանձին կամ միասին վերցված, ազդեցություն կունենան այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա օգտագործողների կողմից կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

Որպես ԱՄՄ-ների համաձայն իրականացվող աուդիտի մաս՝ մենք կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում ենք մասնագիտական թերահավատություն աուդիտի ընթացքում: Մենք նաև՝

- հայտնաբերում և գնահատում ենք խարդախության կամ սխալի հետևանքով համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրման ռիսկերը, մշակում և իրականացնում ենք այդ ռիսկերին անդրադարձող աուդիտորական ընթացակարգեր և ձեռք ենք բերում աուդիտորական ապացույցներ, որոնք բավականաչափ են և համապատասխան՝ մեր աուդիտորական եզրակացության հիմք հանդիսանալու համար: Խարդախության հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումը չհայտնաբերելու ռիսկն ավելի մեծ է քան սխալի հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումը չհայտնաբերելու ռիսկը, քանի որ խարդախությունը կարող է ներառել գաղտնի համաձայնություն, կեղծիք, միտումնավոր բացթողումներ, խեղաթյուրումներ կամ ներքին վերահսկողության համակարգի շրջանցում:

- պատկերացում ենք կազմում աուդիտին վերաբերող ներքին վերահսկողության համակարգի վերաբերյալ՝ տվյալ հանգամանքներում տեղին աուդիտորական ընացակարգեր մշակելու, բայց ոչ Խմբի ներքին վերահսկողության համակարգի արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու նպատակով:
- գնահատում ենք կիրառվող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության տեղին լինելը և ղեկավարության կողմից կատարած հաշվապահական հաշվառման գնահատումների և հարակից բացահայտումների հիմնավորվածությունը:
- կատարում ենք եզրահանգում ղեկավարության կողմից անընդհատության հիմունքով հաշվառում կիրառելու տեղին լինելու վերաբերյալ և, հիմք ընդունելով ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները, կատարում ենք հետևություն, թե արդյոք առկա է դեպքերի կամ հանգամանքների հետ կապված էական անորոշություն, որը կարող է լուրջ կասկածներ հարուցել Խմբի անընդհատ գործելու կարողության վերաբերյալ: Եթե մենք եզրակացնենք, որ գոյություն ունի էական անորոշություն, մենք պետք է մեր աուդիտորական եզրակացությունում ուշադրություն հրավիրենք համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համապատասխան բացահայտումներին, կամ, այդ բացահայտումների ոչ համապատասխան լինելու դեպքում՝ ձևափոխենք մեր կարծիքը: Մեր եզրահանգումները հիմնված են մինչև մեր աուդիտորական եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա: Այնուամենայնիվ, ապագա դեպքերը կամ հանգամանքները կարող են հանգեցնել Խմբի կողմից անընդհատության հիմունքով գործունեության իրականացման դադարեցմանը:
- գնահատում ենք համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքը և բովանդակությունը, ներառյալ բացահայտումները և գնահատում ենք, թե արդյոք համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն արտացոլում են իրենց հիմքում ընկած գործառնություններն ու իրադարձությունները այնպիսի ձևով, որը թույլ է տալիս ապահովել ճշմարիտ ներկայացում:
- ձեռք ենք բերում բավարար համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ Խմբի կազմի մեջ մտնող կազմակերպություններին կամ գործունեությանը վերաբերող ֆինանսական տեղեկատվության հետ կապված: Մենք պատասխանատու ենք խմբի աուդիտի ղեկավարման, վերահսկողության և իրականացման համար: Մենք շարունակում ենք ամբողջական պատասխանատվություն կրել մեր աուդիտորական եզրակացության համար:

Ի թիվս այլ հարցերի, մենք տեղեկացնում ենք կառավարման օղակներում ներգրավված անձանց աուդիտի պլանավորված շրջանակների և ժամկետների, աուդիտի ընթացքում առաջացած նշանակալից հարցերի, այդ թվում՝ աուդիտի ընթացքում հայտնաբերված ներքին վերահսկողության համակարգի էական թերությունների մասին:

Մեր անկախ աուդիտորական եզրակացության ներկայացման համար հիմք հանդիսացող աուդիտի իրականացման համար պատասխանատու գործընկերն է՝

Տրամադրված

Ղեկավար գործընկեր, «Բեյ-Փի-Էմ-Ջի Արմենիա» ՍՊԸ-ի տնօրեն

KPMG Armenia LLC

«Բեյ-Փի-Էմ-Ջի Արմենիա» ՍՊԸ
28 հունիսի 2019թ.

հազ. դրամ	Ծնթգ.	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.*
Ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	10	484,858	256,264
Ոչ նյութական ակտիվներ	11	59,770	47,043
Գուդվիլ	12	1,157,700	1,157,700
Կանխավճարներ		23,948	8,770
Հետաձգված հարկային ակտիվներ	9	42,099	36,166
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ		1,768,375	1,505,943
Պաշարներ	13	50,040	59,207
Տրված փոխառություններ	14	42,245	63,288
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	15	389,810	294,661
Ընթացիկ հարկային ակտիվներ		1,555	1,555
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	16	4,928,760	3,186,071
Ընթացիկ ակտիվներ		5,412,410	3,604,782
Ընդամենը ակտիվներ		7,180,785	5,110,725
Սեփական կապիտալ			
Բաժնետիրական կապիտալ	17	150,000	150,000
Զբաղիված շահույթ		533,387	457,209
Ընկերության սեփականատերերին վերագրելի սեփական կապիտալ		683,387	607,209
Զվերահսկվող բաժնեմասեր	18	11,889	11,889
Ընդամենը սեփական կապիտալ		695,276	619,098
Պարտավորություններ			
Վարկեր և փոխառություններ	20	-	1,140,259
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	21	313,573	66,039
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		313,573	1,206,298
Վարկեր և փոխառություններ	20	1,106,626	57,423
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	21	4,984,926	3,156,991
Ընթացիկ հարկային պարտավորություններ		80,384	70,915
Ընթացիկ պարտավորություններ		6,171,936	3,285,329
Ընդամենը պարտավորություններ		6,485,509	4,491,627
Ընդամենը սեփական կապիտալ և պարտավորություններ		7,180,785	5,110,725

* Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՍ 15-ը և ՖՀՄՍ 9-ը 2018թ. հունվարի 1-ից: Այս ստանդարտներին անցման ընտրված մեթոդների համաձայն՝ համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել (տես՝ Ծանոթագրություն 5):

հազ. դրամ	Մնթգ.	2018թ.	2017թ.*
Հասույթ	6	3,220,046	2,700,018
Գործակալներին վճարված միջնորդավճարներ		(1,127,103)	(760,522)
Այլ եկամուտ	7 (ա)	139,801	151,865
Աշխատակազմի գծով ծախսեր		(604,924)	(546,144)
Վարձակալության գծով ծախսեր	7 (բ)	(414,273)	(388,518)
Մաշվածություն և ամորտիզացիա		(78,817)	(115,953)
Կանխիկի փոխադրման ծախսեր		(52,734)	(56,967)
Աջակցման և սպասարկման ծախսեր		(82,373)	(93,296)
Առևտրական դեբիտորական պարտքերի արժեզրկումից կորուստ	22(բ)(ii)	(2,264)	(3,256)
Այլ ծախսեր	7 (գ)	(298,187)	(295,032)
Գործառնական գործունեության արդյունքներ		699,172	591,195
Ֆինանսական եկամուտ		34,752	23,469
Ֆինանսական ծախսեր		(67,497)	(42,254)
Զուտ ֆինանսական ծախսեր	8	(32,745)	(18,785)
Շահույթ նախքան շահութահարկով հարկումը		666,427	573,410
Շահութահարկի գծով ծախս	9	(140,249)	(122,500)
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար		526,178	450,910
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ վերագրելի			
Ընկերության սեփականատերերին		526,178	450,910
Չվերահսկող բաժնեմասերին		-	-
		526,178	450,910

* Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՍ 15-ը և ՖՀՄՍ 9-ը 2018թ. հունվարի 1-ից: Այս ստանդարտներին անցման ընտրված մեթոդների համաձայն՝ համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել: Համադրելի տեղեկատվությունը վերաներկայացվել է արժեզրկումից կորուստը առանձին տողով ներկայացնելու արդյունքում (տես՝ Ծանոթագրություն 5):

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները հաստատվել են ղեկավարության կողմից 2019թ. հունիսի 28-ին և ստորագրվել են վերջինիս անունից:

 Արամ Ագաջյան
 Գլխավոր տնօրեն

 Արթուր Թորոսյան
 Գլխավոր հաշվապահ

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է դիտարկվի 10-ից 59-րդ էջերում ներկայացված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

հազ. դրամ	Ընկերության սեփականատերերին վերագրելի				Ընդամենը սեփական կապիտալ
	Բաժնետիրական կապիտալ	Զբաղիված շահույթ	Ընդամենը	Զվերահսկող Բաժնեմասեր	
Մնացորդը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	150,000	456,299	606,299	11,889	618,188
Ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար					
Շահույթ տարվա համար	-	450,910	450,910	-	450,910
Ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար	-	450,910	450,910	-	450,910
Գործառնություններ Ընկերության սեփականատերերի հետ					
Շահաբաժիններ	-	(450,000)	(450,000)	-	(450,000)
Ընդամենը գործառնություններ Ընկերության սեփականատերերի հետ	-	(450,000)	(450,000)	-	(450,000)
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	150,000	457,209	607,209	11,889	619,098
Մնացորդը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ*	150,000	457,209	607,209	11,889	619,098
Ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար					
Շահույթ տարվա համար	-	526,178	526,178	-	526,178
Ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար	-	526,178	526,178	-	526,178
Գործառնություններ Ընկերության սեփականատերերի հետ					
Շահաբաժիններ	-	(450,000)	(450,000)	-	(450,000)
Ընդամենը գործառնություններ Ընկերության սեփականատերերի հետ	-	(450,000)	(450,000)	-	(450,000)
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	150,000	533,387	683,387	11,889	695,276

* Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՍ 15-ը և ՖՀՄՍ 9-ը 2018թ. հունվարի 1-ից: Այս ստանդարտների անցման ընտրված մեթոդների համաձայն՝ համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել (տես՝ Ծանոթագրություն 5):

հազ. դրամ	Ծնթգ.	2018թ.	2017թ.*
Դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից			
Ստացված միջնորդավճարներ		2,265,130	2,147,475
Վճարված միջնորդավճարներ		(1,091,748)	(714,994)
Զուտ մուտքեր արտարժույթով գործառնություններից		94,925	130,142
Մուտքեր մատուցված այլ ծառայություններից		146,785	78,302
Ստացված այլ եկամուտ		44,876	22,025
Վճարումներ աշխատակիցներին		(584,234)	(520,015)
Վճարված այլ ծախսեր		(921,139)	(738,077)
Ստացված տոկոսներ		34,752	12,217
Վճարված տոկոսներ		(57,798)	(39,654)
Վճարված հարկեր՝ բացառությամբ շահութահարկի		(12,217)	(46,926)
Գործառնական պարտավորությունների աճ			
Օպերատորներին վճարվելիք գումարներ		2,576,089	1,217,225
Գործակալների կողմից դեպոնացված միջոցներ		264,334	38,009
Գործակալներից ստացված կանխավճարներ		9,306	44,171
Գործառնական գործունեությունից ստացված զուտ դրամական միջոցների հոսքեր նախքան շահութահարկի վճարումը		2,769,061	1,629,900
Վճարված շահութահարկ		(136,715)	(85,431)
Գործառնական գործունեությունից ստացված դրամական միջոցների հոսքեր		2,632,346	1,544,469
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից			
Մուտքեր հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների վաճառքից		5,429	32,073
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(350,028)	(149,433)
Տրված փոխառություններ		(10,520)	(91,301)
Տրված փոխառությունների մարում		31,566	46,340
Ներդրումային գործունեության համար օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ		(323,553)	(162,321)
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսավորման գործունեությունից			
Մուտքեր վարկերից և փոխառություններից		343,570	1,469,363
Վարկերի և փոխառությունների մարում		(432,501)	(1,028,340)
Վճարված շահաբաժիններ		(450,000)	(283,408)
Ֆինանսավորման գործունեության համար (օգտագործված)/ ֆինանսավորման գործունեությունից ստացված զուտ դրամական միջոցներ		(538,931)	157,615
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների զուտ աճ		1,769,862	1,539,763
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հունվարի 1-ի դրությամբ		3,186,071	1,637,708
Արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխման ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա		(27,173)	8,600
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	16	4,928,760	3,186,071

* Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՄ 15-ը և ՖՀՄՄ 9-ը 2018թ. հունվարի 1-ից: Այս ստանդարտներին անցման ընտրված մեթոդների համաձայն՝ համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել (տես՝ Ծանոթագրություն 5):

Ծանոթագրություն	Էջ	Ծանոթագրություն	Էջ
1. Հաշվետու կազմակերպություն	11	17. Կապիտալ և պահուստներ	26
2. Հաշվառման հիմունքներ	12	18. Չվերահսկող բաժնեմասեր	27
3. Ֆունկցիոնալ և ներկայացման արժույթ	12	19. Կապիտալի կառավարում	28
4. Գնահատումների և դատողությունների օգտագործում	12	20. Վարկեր և փոխառություններ	29
5. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության փոփոխություններ	13	21. Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	30
6. Հասույթ	17	22. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում	31
7. Եկամուտ և ծախսեր	19	23. Դուստր կազմակերպություններ	38
8. Զուտ ֆինանսական ծախսեր	20	24. Գործառնական վարձակալություն	38
9. Շահութահարկ	20	25. Պայմանական դեպքեր	39
10. Հիմնական միջոցներ	22	26. Կապակցված կողմեր	40
11. Ոչ նյութական ակտիվներ	23	27. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն	41
12. Գուդվիլ	24	28. Դեռևս չկիրառվող նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ	57
13. Պաշարներ	25		
14. Տրված փոխառություններ	25		
15. Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	25		
16. Դրամական միջոցներ և դրանց փոխարժեքներ	26		

1. Հաշվետու կազմակերպություն

(ա) Հայաստանի գործարար միջավայրը

Խումբն իր գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանում: Հետևաբար, Խմբի գործունեության վրա ազդեցություն են ունենում Հայաստանի տնտեսությունը և ֆինանսական շուկան, որոնց բնորոշ են զարգացող շուկայի հատկանիշներ: Իրավական, հարկային և օրենսդրական համակարգերը շարունակվում են զարգանալ, սակայն կարող են ունենալ տարբեր մեկնաբանություններ և ենթակա են հաճախակի փոփոխությունների, ինչը, այլ իրավական ու հարկային խոչընդոտների հետ մեկտեղ, լրացուցիչ բարդություններ է ստեղծում Հայաստանում գործող ընկերությունների համար: Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն արտացոլում են Խմբի գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա Հայաստանի գործարար միջավայրի ազդեցության ղեկավարության գնահատականը: Ապագա գործարար միջավայրը կարող է տարբերվել ղեկավարության գնահատականից:

(բ) Կազմակերպչական կառուցվածքը և գործունեությունը

«Թեյ-Մեյ» ՓԲԸ-ն (Ընկերություն) և վերջինիս դուստր կազմակերպությունները (Խումբ) հանդիսանում են փակ բաժնետիրական և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններ՝ Հայաստանի Հանրապետության Քաղաքացիական օրենսգրքի սահմանման համաձայն: Ընկերությունը հիմնադրվել է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն 2007թ-ին: Ընկերության գործունեությունը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի (ՀՀ ԿԲ) կողմից: 2007թ. հուլիսի 24-ին Ընկերությունը ստացել է դրամական փոխանցումներ, վճարային գործիքների և վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պրոցեսինգ և քլիրինգ իրականացնելու լիցենզիա:

Ընկերության հիմնական գործունեությունն է՝

- վճարումների ընդունման ծառայությունների մատուցումը, օրինակ՝ վերջնական օգտագործողների կոմունալ ծառայությունների վճարների, վարկերի մարումների, պետական բյուջե վճարումների ընդունում ծառայություններ մատուցողների (Օպերատորների) անունից իր սեփական և Գործակալների տերմինալների միջոցով,
- դրամական փոխանցումներ,
- կանխիկացման ծառայություններ:

Ընկերության իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան 0010, Կարդանանց փակուղի 8:

Ընկերությունն իր գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետությունում 8 մասնաճյուղերի և ավելի քան 1800 վճարային տերմինալների միջոցով: Ընկերության ակտիվների և պարտավորությունների մեծամասնությունը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետությունում:

Ընկերության բաժնետերերն են՝ Lendasy Trading Ltd (56.28%), Արամ Սարգսյանը (37.91%) և Տաթևիկ Ավետիսյանը (5.81%): Խմբի վերջնական վերահսկող անձն է հանդիսանում Վոլիա Կիրնիցկայան:

Կապակցված կողմերի հետ գործարքները ներկայացված են Ծանոթագրություն 26-ում:

2. Հաշվառման հիմունքներ

Համապատասխանության մասին հայտարարություն

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների («ՖՀՄՍ») պահանջների համաձայն:

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն իրենցից ներկայացնում են Խմբի տարեկան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների առաջին փաթեթը, որտեղ կիրառվել են ՖՀՄՍ 15 «Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ» և ՖՀՄՍ 9 «Ֆինանսական գործիքներ» ստանդարտների պահանջները: Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթների փոփոխությունները ներկայացված են Ծանոթագրություն 5-ում:

3. Ֆունկցիոնալ և ներկայացման արժույթ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը ՀՀ դրամն է («դրամ»), որը հանդիսանում է Խմբի ընկերությունների ֆունկցիոնալ արժույթը և այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման արժույթը: Ֆինանսական ամբողջ տեղեկատվությունը ներկայացված է դրամով՝ հազարների ճշտությամբ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նշվում է այլ տեղեկատվություն:

4. Գնահատումների և դատողությունների օգտագործում

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ՖՀՄՍ պահանջներին համապատասխան պատրաստելու համար դեկլարությունից պահանջվում է կատարել մի շարք դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն ունեն հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման, ինչպես նաև ակտիվների, պարտավորությունների, եկամուտների և ծախսերի ներկայացված գումարների վրա: Փաստացի արդյունքները կարող են տարբերվել այդ գնահատումներից:

Գնահատումներն ու համապատասխան ենթադրությունները շարունակաբար վերանայվում են: Հաշվապահական գնահատումների վերանայումները ճանաչվում են այն ժամանակաշրջանում որում վերանայվել են և այն ապագա ժամանակշրջաններում, որոնց վրա կարող են ազդեցություն ունենալ:

Առավել կարևոր դատողությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը, որոնք ձևավորվել են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման ժամանակ և նշանակալի ազդեցություն ունեն համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարների վրա, ինչպես նաև այն ենթադրությունների և գնահատումների անորոշությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը, որոնք ենթադրում են հաջորդ ֆինանսական տարում էական ճշգրտման ռիսկ, ներկայացված է Ծանոթագրություն 12-ում՝ գուդվիլի արժեզրկման ստուգման համար կիրառվող առանցքային ենթադրությունների և այն դրամաստեղծ միավորի որոշման հետ կապված, որին բաշխվում է գուդվիլը:

Իրական արժեքի չափում

Խմբի հաշվապահական հաշվառման որոշակի դրույթների և բացահայտումների համար պահանջվում է իրական արժեքի չափում ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների համար:

Ակտիվի կամ պարտավորության իրական արժեքը չափելիս Խումբը հնարավորության սահմաններում օգտագործում է դիտարկելի շուկայական տվյալները: Իրական արժեքները դասակարգվում են ըստ իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակների, հիմք ընդունելով գնհատման մեթոդներում օգտագործված ելակետային տվյալները, ինչպես ներկայացված է ստորև:

- *1-ին մակարդակ.* նույն ակտիվների կամ պարտավորությունների համար ակտիվ շուկաներում գնանշվող գներ (չճշգրտված):
- *2-րդ մակարդակ.* 1-ին մակարդակում ներառված գնանշվող գներից տարբեր այլ ելակետային տվյալներ, որոնք ակտիվի կամ պարտավորության գծով դիտարկվում են կամ ուղղակիորեն (այսինքն՝ որպես գներ) կամ անուղղակիորեն (այսինքն՝ գների վրա հիման վրա ստացվող):
- *3-րդ մակարդակ.* ակտիվի կամ պարտավորության գծով ելակետային տվյալներ, որոնք հիմնված չեն դիտարկելի շուկայական տվյալների վրա (ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ):

Եթե ակտիվի կամ պարտավորության իրական արժեքը չափելու համար օգտագործվող ելակետային տվյալները կարող են դասակարգվել իրական արժեքի հիերարխիայի տարբեր մակարդակների, ապա իրական արժեքի չափումն ամբողջությամբ դասվում է հիերարխիայի այն նույն մակարդակին, որին դասվում են այն ամենացածր մակարդակի ելակետային տվյալները, որոնք նշանակալի են ամբողջությամբ վերցված իրական արժեքի չափման համար:

Իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակների միջև տեղի ունեցող փոխանցումներն Խումբը ճանաչում է այն հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում, որի ընթացքում տեղի են ունեցել փոփոխությունները:

5. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության փոփոխություններ

Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՍ 15-ը (տես՝ (Ա)) և ՖՀՄՍ 9-ը (տես՝ (Բ)) 2018թ. հունվարի 1-ից: 2018թ. հունվարի 1-ից ուժի մեջ են մտել նաև մի քանի այլ նոր ստանդարտներ, սակայն այդ ստանդարտներն էական ազդեցություն չունեն Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Խմբի կողմից այս ստանդարտներին անցման ընտրված մեթոդների համաձայն՝ այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել նոր ստանդարտների պահանջներն արտացոլելու համար, բացառությամբ առևտրական դերիտորական պարտքերի արժեզրկումից կորստի առանձին ներկայացման (տես՝ (Բ)):

Ա. ՖՀՄՍ 15 «Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթ»

ՖՀՄՍ 15 ստանդարտը սահմանում է համապարփակ հիմունքներ, որոշելու համար, թե որ հանգամանքներում, ինչ չափով և երբ պետք է ճանաչվի հասույթը: Ստանդարտը փոխարինել է ՀՀՄՍ 18 «Հասույթ», ՀՀՄՍ 11 «Կառուցման պայմանագրեր» և համապատասխան մեկնաբանությունները: ՖՀՄՍ 15-ի համաձայն՝ հասույթը ճանաչվում է, երբ հաճախորդը ձեռք է բերում վերահսկողություն ապրանքների կամ ծառայությունների նկատմամբ: Որոշելու համար, թե երբ է տեղի ունենում վերահսկողության փոխանցումը՝ ժամանակի որոշակի պահին, թե ժամանակի ընթացքում, պահանջվում է դատողության կիրառում:

Խումբը կիրառել է ՖՀՄՍ 15-ը օգտագործելով կումուլյատիվ ազդեցության արտացոլման մեթոդը (առանց պրակտիկ բնույթի պարզեցումների)՝ ճանաչելով ստանդարտի սկզբնական կիրառման ազդեցությունը սկզբնական կիրառման ամսաթվին (այսինքն՝ 2018թ. հունվարի 1-ին): Համապատասխանաբար, 2017թ. համար ներկայացված տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել, այսինքն՝ այն ներկայացվել է այնպես, ինչպես ներկայացված է եղել նախկինում՝ ՀՀՄՍ 18-ի, ՀՀՄՍ 11-ի և համապատասխան մեկնաբանությունների համաձայն: Բացի այդ, ՖՀՄՍ 15-ի տեղեկատվության բացահայտման պահանջները որպես կանոն չեն կիրառվել համադրելի տեղեկատվության նկատմամբ:

Անցումը ՖՀՄՍ 15-ին ազդեցություն չի ունեցել չբաշխված շահույթի վրա 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ:

Հասույթի ճանաչմանը վերաբերող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության դրույթների վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 6-ի (գ) կետում:

Բ. ՖՀՄՍ 9 «Ֆինանսական գործիքներ»

ՖՀՄՍ 9-ը սահմանում է ֆինանսական ակտիվների, ֆինանսական պարտավորությունների և ոչ ֆինանսական գործիքների առք ու վաճառքի որոշ պայմանագրերի ճանաչման և չափման պահանջները: Այս ստանդարտը փոխարինում է ՀՀՄՍ 39 «Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչում և չափում» ստանդարտին:

ՖՀՄՍ 9-ի կիրառման արդյունքում Խումբը կիրառել է ՀՀՄՍ 1 «Ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացում» ստանդարտի համապատասխան փոփոխությունները, որոնք պահանջում են առանձին տողով ներկայացնել ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումը շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում: Նախկինում Խումբն առևտրական դեբիտորական պարտքերի արժեզրկումը ներառում էր ֆինանսական ծախսեր կազմում: Արդյունքում, Խումբը ՀՀՄՍ 39-ի համաձայն ճանաչված 3,256 հազար դրամ գումարով արժեզրկումից կորուստը «ֆինանսական ծախսեր» հոդվածից վերադասակարգել է «առևտրական դեբիտորական պարտքերի արժեզրկումից կորուստ» հոդված 2017թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում: Այլ ակտիվների գծով արժեզրկումից կորուստը ներկայացվել է «ֆինանսական ծախսեր» հոդվածում, ՀՀՄՍ 39-ի համաձայն ներկայացման պահանջներին համապատասխան, և չի ներկայացվել առանձին տողով շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում:

Բացի այդ, Խումբը կիրառել է ՖՀՄՍ 7 «Ֆինանսական գործիքներ. Բացահայտումներ» ստանդարտի համապատասխան փոփոխությունները, որոնք կիրառելի են 2018թ. տեղեկատվության բացահայտման համար, սակայն որպես կանոն չեն կիրառվել համադրելի տեղեկատվության նկատմամբ:

Անցումը ՖՀՄՍ 9-ին ազդեցություն չի ունեցել չբաշխված շահույթի վրա 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ (անցման մեթոդը ներկայացված է (iii) կետում):

(i) Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների դասակարգում և չափում

ՖՀՄՍ 9-ը ներառում է ֆինանսական ակտիվների երեք հիմնական դաս՝ ամորտիզացված արժեքով չափվող, այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող և շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ: ՖՀՄՍ 9-ով նախատեսված ֆինանսական ակտիվների դասակարգումը որպես կանոն հիմնված է այն բիզնես մոդելի վրա, որի շրջանակներում կառավարվում է ֆինանսական ակտիվը, և դրամական միջոցների հոսքերի պայմանագրով նախատեսված այդ ակտիվին վերաբերող բնութագրերի վրա: ՖՀՄՍ 9-ի համաձայն՝ այլևս չեն գործում ՀՀՄՍ 39-ով սահմանված մինչև մարման ժամկետը պահվող ֆինանսական ակտիվների, փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի և վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվների դասերը: ՖՀՄՍ 9-ը մեծամասամբ պահպանում է ֆինանսական պարտավորությունների դասակարգման և չափման համար գործող ՀՀՄՍ 39-ի պահանջները:

ՖՀՄՍ 9-ի կիրառումն էական ազդեցություն չի ունեցել ֆինանսական պարտավորություններին վերաբերող Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վրա:

Ծանոթագրություն 27 (թ) (ii) և 27 (թ) (iii) կետերում բացատրվում է, թե ինչպես է Խումբը դասակարգում և չափում ֆինանսական գործիքները, ինչ մոտեցում է կիրառում փոփոխությունների նկատմամբ և ինչպես է հաշվառում համապատասխան շահույթը և վնասը ՖՀՄՍ 9-ի համաձայն:

Ստորև բերվող աղյուսակում և վերջինիս կից ծանոթագրություններում ներկայացված է չափման սկզբնական դասակարգումն ըստ ՀՀՄՍ 39-ի և նոր դասակարգումն ըստ ՖՀՄՍ 9-ի Խմբի ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների յուրաքանչյուր դասի համար 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ:

հազ. դրամ	Սկզբնական դասակարգումն ըստ ՀՀՄՍ 39	Նոր դասակարգումն ըստ ՖՀՄՍ 9	Սկզբնական հաշվեկշռային արժեքն ըստ ՀՀՄՍ 39	Նոր հաշվեկշռային արժեքն ըստ ՖՀՄՍ 9
Ֆինանսական ակտիվներ				
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր	Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	Ամորտիզացված արժեքով չափվող	239,920	239,920
Տրված փոխառություններ	Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	Ամորտիզացված արժեքով չափվող	63,288	63,288
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	Ամորտիզացված արժեքով չափվող	1,870,022	1,870,022
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ			2,173,230	2,173,230

հազ. դրամ	Սկզբնական դասակարգում ըստ ՀՀՄՍ 39	Նոր դասակարգում ըստ ՖՀՄՍ 9	Սկզբնական հաշվեկշռային արժեքն ըստ ՀՀՄՍ 39	Նոր հաշվեկշռային արժեքն ըստ ՖՀՄՍ 9
Ֆինանսական պարտավորություններ				
Գրավով ապահովված բանկային վարկեր	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	800,526	800,526
Գրավով չապահովված փոխառություններ կապակցված կողմերից	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	340,774	340,774
Փոխառություններ այլ կողմերից	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	56,382	56,382
Առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	Այլ ֆինանսական պարտավորու- թյուններ	3,050,750	3,050,750
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ			4,248,432	4,248,432

ՖՀՄՍ 9-ի կիրառման արդյունքում ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների վերաչափում և վերադասակարգում չի իրականացվել:

(ii) Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում

ՖՀՄՍ 9-ը փոխարինում է ՀՀՄՍ 39-ով սահմանված «կրած վնասի» մոդելը «սպասվող պարտքային վնասի» մոդելով: Արժեզրկման նոր մոդելը կիրառելի է ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվների, պայմանագրային ակտիվների, այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող պարտքային գործիքներում ներդրումների, սակայն ոչ՝ բաժնային գործիքներում ներդրումների համար: ՖՀՄՍ 9-ի համաձայն՝ պարտքային վնասն ավելի է շուտ է ճանաչվում, քան պահանջվում էր ՀՀՄՍ 39-ով:

ՖՀՄՍ 9-ի արժեզրկման մոդելի գործողության ոլորտում գտնվող ակտիվների համար սովորաբար ակնկալվում է, որ արժեզրկումից կորուստները կաճեն և կդառնան առավել փոփոխական: Խումբը որոշել է, որ ՖՀՄՍ 9-ի արժեզրկման պահանջների կիրառումը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ չի հանգեցնում է արժեզրկման գծով լրացուցիչ պահուստի ճանաչմանը:

Լրացուցիչ տեղեկատվությունն այն մասին, թե ինչպես է Խումբը չափում արժեզրկման գծով պահուստը ներկայացված է Ծանոթագրություն 22 (բ) (ii) կետում:

(iii) Անցումը նոր ստանդարտին

ՖՀՄՍ 9-ի կիրառման արդյունքում հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում տեղի ունեցած փոփոխությունները կիրառվել են հետընթաց, բացառությամբ ստորև ներկայացվածի.

- Խումբն օգտվել է նախորդ ժամանակաշրջանների համադրելի տեղեկատվությունը չվերահաշվարկելու հնարավորությունից դասակարգման և չափման (այդ թվում՝ արժեզրկման) պահանջների հետ կապված:
- Սկզբնական կիրառման ամսաթվի դրությամբ գոյություն ունեցող փաստերի և հանգամանքների հիման վրա Խումբը գնահատել է, թե ինչպես է որոշվում այն բիզնես մոդելը, որի շրջանակներում պահվում է ֆինանսական ակտիվը:

6. Հասույթ

ՖՀՄՄ 15-ի սկզբնական կիրառման ազդեցությունը հաճախորդների հետ պայմանագրերից ստացվող Խմբի հասույթի վրա ներկայացված է Ծանոթագրություն 5-ում: ՖՀՄՄ 15-ին անցման ընտրված մեթոդի համաձայն՝ համադրելի տեղեկատվությունը չի վերահաշվարկվել նոր պահանջներն արտացոլելու համար:

(ա) Հասույթի հոսքեր

Խումբը հասույթը հիմնականում ստանում է Օպերատորների անունից վերջնական օգտագործողներից վճարումների ընդունման ծառայություններից և ծառայություններից:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Հասույթ հաճախորդների հետ պայմանագրերից		
Միջնորդավճարներ վճարումների ընդունման ծառայություններից	2,957,501	2,517,896
Հասույթ ծառայություններից	145,389	105,040
Միջնորդավճարներ դրամական փոխանցումներից	53,469	10,499
Միջնորդավճարներ կանխիկացման ծառայություններից	34,666	53,790
Այլ հասույթ	29,021	12,793
Այլ հասույթ	3,220,046	2,700,018

(բ) Հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթի մանրամասն ներկայացում

Ստորև բերվող աղյուսակում հաճախորդների հետ պայմանագրերից հասույթը ներկայացված է ըստ հիմնական տարածաշրջանային շուկաների և հասույթի ճանաչման ժամկետների:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Շուկա		
Հայաստանի Հանրապետություն	3,073,795	2,628,930
Այլ ԱՊՀ երկրներ	146,251	71,088
	3,220,046	2,700,018
Հասույթի ճանաչման ժամկետներ		
Ժամանակի ընթացքում փոխանցված ծառայություններ	3,220,046	2,700,018
Հասույթ հաճախորդների հետ պայմանագրերից	3,220,046	2,700,018

(գ) Պայմանագրերի գծով մնացորդներ

Ստորև բերվող աղյուսակում ներկայացված է տեղեկատվություն հաճախորդների հետ պայմանագրերի գծով ստացվելիք գումարների վերաբերյալ:

հազ. դրամ	Օրթգ.	31 դեկտեմբերի 2018թ.	1 հունվարի 2018թ.
«Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի» կազմում ներառված ստացվելիք գումարներ	15	298,962	239,920

Չի տրամադրվել տեղեկատվություն 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կատարման ենթակա մնացած պարտականությունների վերաբերյալ, որոնց սկզբնական ակնկալվող տևողությունը կազմում է մեկ տարի կամ պակաս, ինչպես դա թույլատրվում է ՖՀՄՄ 15-ով:

(զ) Կատարման ենթակա պարտականություններ և հասույթի ճանաչման քաղաքականություն

Հասույթը չափվում է հաճախորդի հետ պայմանագրում նշված հատուցման հիման վրա: Խումբը ճանաչում է հասույթը, երբ հաճախորդին է փոխանցում ապրանքի կամ ծառայության նկատմամբ վերահսկողությունը:

Ստորև բերվող աղյուսակում ներկայացված է տեղեկատվություն հաճախորդների հետ պայմանագրերի կատարման ենթակա պարտականությունների բնույթի և ժամկետների, այդ թվում՝ վճարման հիմնական պայմանների և հասույթի ճանաչման համապատասխան քաղաքականության վերաբերյալ:

Ծառայության/ ապրանքի տեսակը	Կատարման ենթակա պարտականությունների բնույթը և ժամկետները, ներառյալ՝ վճարման հիմնական պայմանները	Հասույթի ճանաչումը ՖՀՄՍ 15 համաձայն (կիրառելի է 2018թ. հունվարի 1-ից)	Հասույթի ճանաչումը ՀՀՄՍ 18 համաձայն (կիրառելի էր նախքան 2018թ. հունվարի 1-ը)
Վճարումների ընդունման, կանխիկացման և դրամական փոխանցումների ծառայություններ	Վճարումների ընդունման, կանխիկացման կամ դրամական փոխանցումների ծառայությունների ակտերը ներկայացվում են ամսական կտրվածքով և սովորաբար ենթակա են վճարման 30 օրվա ընթացքում:	Վճարումների ընդունման, կանխիկացման և դրամական փոխանցումների ծառայություններից ստացվող հասույթը հիմնականում ներառում է ծառայություններից օգտվելու համար կատարվող ամսական վճարները և ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում ծառայությունների մատուցման հետ մեկտեղ: Ծառայությունների մատուցման ընթացքը չափվում է ընդունված վճարումների, կանխիկացման գործառնությունների և դրամական փոխանցումների ծավալի հիման վրա:	Ծառայություններից ստացվող հասույթը ճանաչվում էր ժամանակի ընթացքում ծառայությունների մատուցման հետ մեկտեղ: Ծառայությունների մատուցման ընթացքը չափվում էր ընդունված վճարումների, կանխիկացման գործառնությունների և դրամական փոխանցումների ծավալի հիման վրա:
Սպասարկման և գովազդի ծառայություններ	Սպասարկման և գովազդի ծառայությունների հաշիվները դուրս են գրվում ամսական կտրվածքով և սովորաբար ենթակա են վճարման 30 օրվա ընթացքում:	Սպասարկման ծառայություններից ստացվող հասույթը հիմնականում ներառում է ծառայություններից օգտվելու համար կատարվող հաստատագրված ամսական վճարները և ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում ծառայությունների մատուցման հետ մեկտեղ՝ անցած ժամանակը կիրառելով որպես ծառայությունների մատուցման ընթացքի չափման միավոր:	Ծառայություններից ստացվող հասույթը ճանաչվում էր ժամանակի ընթացքում ծառայությունների մատուցման հետ մեկտեղ՝ անցած ժամանակը կիրառելով որպես ծառայությունների մատուցման ընթացքի չափման միավոր:

7. Եկամուտ և ծախսեր

(ա) Այլ եկամուտ

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Զուտ եկամուտ արտարժույթի առք ու վաճառքի գործառնություններից	94,925	130,142
Պարտավորությունների ներում	17,365	-
Օգուտ հիմնական միջոցների օտարումից	6,683	4,301
Տույժեր և տուգանքներ	4,324	-
Եկամուտ պաշարների վաճառքից	-	7,792
Այլ	16,504	9,630
	139,801	151,865

(բ) Վարձակալության գծով ծախսեր

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Տարածքի վարձակալություն տերմինալների համար	325,230	313,926
Այլ ծախսեր վարձակալության գծով	89,043	74,592
	414,273	388,518

(գ) Այլ ծախսեր

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Արտաքին կազմակերպությունների ծառայություններ	31,390	30,525
Բանկային ծառայությունների ծախսեր	26,161	17,491
Գովազդ և շուկայավարում	25,550	87,135
Հաճախորդների սպասարկում	24,444	18,813
Կոմունալ և կապի ծառայություններ	22,288	22,119
Թույլտվություն մամուլի կրպակներում տեղադրված տերմինալների համար	21,979	-
Գործուղման և ներկայացուցչական ծախսեր	20,510	15,801
Մասնագիտական ծառայություններ	20,222	11,943
Միջնորդավճարներ	18,882	5,951
Հարկեր և տույժեր	12,480	1,775
Փոխադրման ծախսեր	11,456	8,471
Պաշարների արժեքի նվազում	7,537	14,628
Պահանջներ	6,707	1,616
Անվտանգություն	6,264	3,882
Ապահովագրություն	6,026	4,890
Գրասենյակային պիտույքներ	5,378	5,968
Պրոցեսինգային համակարգի սպասարկում	-	16,520
Այլ	30,913	27,504
	298,187	295,032

8. Զուտ ֆինանսական ծախսեր

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Շահույթում կամ վնասում ճանաչված		
Տոկոսային եկամուտ բանկային հաշիվների գծով	34,033	10,331
Տոկոսային եկամուտ տրված փոխառությունների գծով	719	1,886
Զուտ օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից	-	11,252
Ֆինանսական եկամուտ	34,752	23,469
Տոկոսային ծախս վարկերի և փոխառությունների գծով	(55,758)	(39,654)
Զուտ վնաս փոխարժեքային տարբերություններից	(11,739)	-
Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումից կորուստ	-	(2,600)
Ֆինանսական ծախսեր	(67,497)	(42,254)
Շահույթում կամ վնասում ճանաչված զուտ ֆինանսական ծախսեր	(32,745)	(18,785)

9. Շահութահարկ

(ա) Շահույթում կամ վնասում ճանաչված գումարներ

Խումբը շահութահարկը վճարում է հայկական ընկերությունների համար կիրառվող 20% դրույքով:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Ընթացիկ հարկի գծով ծախս		
Ընթացիկ տարի	(146,183)	(130,740)
	(146,184)	(130,740)
Հետաձգված հարկի գծով ծախս		
Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում	5,933	8,240
Ընդամենը ծախս շահութահարկի գծով ծախս	140,251	(122,500)

Արդյունավետ հարկային դրույքի համադրում

	2018թ.		2017թ.	
	հազ. դրամ	%	հազ. դրամ	%
Շահույթ նախքան շահութահարկով հարկումը	666,427	100%	573,410	100%
Շահութահարկը՝ կիրառելի հարկային դրույքով	(133,285)	(20%)	(114,682)	(20%)
Զնվազեցվող ծախսեր	(6,966)	(1%)	(7,818)	(1%)
	(140,51)	(21%)	(122,500)	(21%)

(բ) Հետաձգված հարկի մնացորդների շարժ

հազ. դրամ	1 հունվարի 2018թ.	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	31 դեկտեմբերի 2018թ.
Հիմնական միջոցներ	10,196	1,601	11,797
Պաշարներ	2,926	1,507	4,433
Տրված փոխառություններ	1,115	-	1,115
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	7,343	453	7,796
Վարկեր և փոխառություններ	3,189	-	3,189
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	11,397	2,372	13,769
Զուտ հարկային ակտիվներ	36,166	5,933	42,099

հազ. դրամ	1 հունվարի 2017թ.	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Հիմնական միջոցներ	12,914	(2,718)	10,196
Պաշարներ	-	2,926	2,926
Տրված փոխառություններ	595	520	1,115
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	6,390	953	7,343
Վարկեր և փոխառություններ	3,189	-	3,189
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	4,838	6,559	11,397
Զուտ հարկային ակտիվներ	27,926	8,240	36,166

10. Հիմնական միջոցներ

հազ. դրամ	Վճարումների պրոցեսինգի սարքավորումն.	Համակարգիչներ և գրասենյակային սարքավորումներ	Տնտեսական միջոցներ	Փոխադրա- միջոցներ	Վարձակալված հիմն. միջոցների բարելավումներ	Ընդամենը
Սկզբնական արժեք						
Մնացորդը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	517,869	89,263	49,548	21,012	2,938	680,630
Ավելացումներ	65,915	28,202	8,280	1,617	23,010	127,024
Օտարումներ	(22,681)	-	-	(4,606)	-	(27,287)
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	561,103	117,465	57,828	18,023	25,948	780,367
Մնացորդը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	561,103	117,465	57,828	18,023	25,948	780,367
Ավելացումներ	263,822	19,548	9,995	2,648	4,209	300,222
Օտարումներ	(6,638)	-	(410)	(8,905)	-	(15,953)
Մնացորդը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	818,287	137,013	67,413	11,766	30,157	1,064,636
Մաշվածություն						
Մնացորդը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	329,253	58,496	28,609	11,398	1,550	429,306
Տարվա մաշվածություն	75,207	14,920	8,157	1,834	1,104	101,222
Օտարումներ	(3,113)	-	-	(3,312)	-	(6,425)
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	401,347	73,416	36,766	9,920	2,654	524,103
Մնացորդը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	401,347	73,416	36,766	9,920	2,654	524,103
Տարվա մաշվածություն	44,292	14,128	5,832	1,232	2,527	68,011
Օտարումներ	(3,021)	-	(410)	(8,905)	-	(12,336)
Մնացորդը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	442,618	87,544	42,188	2,247	5,181	579,778
Հաշվեկշռային արժեք						
2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	188,616	30,767	20,939	9,614	1,388	251,324
2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	159,756	44,049	21,062	8,103	23,294	256,264
2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	375,669	49,469	25,225	9,519	24,976	484,858

(ա) **Գնահատումների փոփոխություն**

2018թ. ընթացքում Խումբն իրականացրել է գործառնական արդյունավետության ուսումնասիրություն: Արդյունքում, վճարումների պրոցեսինգի սարքավորումների ակնկալվող օգտակար ծառայության ժամկետն ավելացել է, իսկ գնահատված մնացորդային արժեքը նվազել: Ստորև ներկայացված է այս փոփոխությունների ազդեցությունը մաշվածության ծախսի վրա ընթացիկ և ապագա ժամանակաշրջաններում:

հազ. դրամ	2018թ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.	Հետագա տարիներ
Մաշվածության ծախսի (նվազում)/աճ	(45,172)	(20,010)	(6,394)	11,703	59,873

11. Ոչ նյութական ակտիվներ

հազ. դրամ	Համակարգչային ծրագրեր		
	Լիցենզիաներ	Ընդամենը	
Միջինական արժեք			
Մնացորդը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	94,157	12,567	106,724
Ավելացումներ	1,570	1,300	2,870
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	95,727	13,867	109,594
Մնացորդը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	95,727	13,867	109,594
Ավելացումներ	21,311	2,222	23,533
Մնացորդը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	117,038	16,089	133,127
Ամորտիզացիա			
Մնացորդը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	43,121	4,699	47,820
Տարվա ամորտիզացիա	12,581	2,150	14,731
Մնացորդը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	55,702	6,849	62,551
Մնացորդը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	55,702	6,849	62,551
Տարվա ամորտիզացիա	9,601	1,205	10,806
Մնացորդը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	65,303	8,054	73,357
Հաշվեկշռային արժեք			
2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	51,036	7,868	58,904
2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	40,025	7,018	47,043
2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	51,735	8,035	59,770

12. Գուդվիլ

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
«Մեգա Պանտերա» ՍՊԸ-ի ձեռքբերման գուդվիլ	1,077,950	1,077,950
«Թեյ-Սեյ Սերվիս» ՍՊԸ-ի ձեռքբերման գուդվիլ	79,750	79,750
	1,157,700	1,157,700

(ա) Գուդվիլ պարունակող դրամաստեղծ միավորի արժեզրկման ստուգում

Արժեզրկման ստուգման նպատակով գուդվիլը բաշխվում է Խմբի ընդհանուր գործառնություններին: Խումբը չունի ավելի փոքր դրամաստեղծ միավոր, որի միջոցով հնարավոր կլիներ վերահսկել գուդվիլը ներքին կառավարչական նպատակների համար:

Դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը հիմնված է վերջինիս օգտագործման արժեքի վրա, որը որոշվել է գեղջելով Խմբի շարունակվող գործառնություններից առաջացող ապագա դրամական միջոցների հոսքերը: Որոշվել է, որ դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարն ավելի բարձր է վերջինիս հաշվեկշռային արժեքից և արժեզրկումից կորուստ չի ճանաչվել:

Դրամական միջոցների զեղչված հոսքերի կանխատեսումների համար կիրառվող առանցքային ենթադրություններ

Փոխհատուցվող գումարները որոշելու համար կիրառվող հիմնական ենթադրություններն են՝ զեղչի դրույքը և նախքան շահութահարկով հարկումը և մաշվածության ու ամորտիզացիայի մասհանումները շահույթի (EBITDA) սահմանաչափերը:

(i) Զեղչի դրույք

Դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը որոշելու համար կիրառվել է 16.8% նախքան հարկումը զեղչի դրույք: Զեղչի դրույքը որոշվել է հիմք ընդունելով նախկին փորձը և սովյալ ոլորտի համար կապիտալի միջին կշռված արժեքի միջինը, որը հիմնված է պարտքի օգտագործման 23.1% հնարավոր տիրույթի վրա՝ 11.23% շուկայական տոկոսադրույքով:

(ii) Բյուջեով նախատեսված EBITDA-ի նվազում

Արժեզրկման ստուգման համար օգտագործված բյուջեով նախատեսված EBITDA-ն հիմնված է նախորդ ժամանակաշրջանների միտումների վրա և հաշվարկվում է կանխատեսման ժամանակաշրջանի տարեկան նվազման դրույքների հիման մինչև այն պահը, որտեղ Խմբի ազատ դրամական միջոցների հոսքերը դառնում են բացասական:

- Կանխատեսվում է EBITDA-ի սահմանաչափի աստիճանական նվազում մինչև 14.4% մինչև 2023թ., որը համապատասխանում է անկման նախորդ ժամանակաշրջանների միտումներին:
- 2023թ. կանխատեսման ժամանակաշրջանից հետո EBITDA-ն հիմնված է 2016-2023թթ. համար EBITDA-ի սահմանաչափի տարեկան աճի տեմպի վրա՝ ելնելով նախորդ ժամանակաշրջանների ցուցանիշներից և 2019-2023թթ. կանխատեսումներից:

(iii) Զգայունությունը ենթադրությունների փոփոխությունների նկատմամբ

Կապիտալի միջին կշռված արժեքի 5% աճը կամ EBITDA-ի սահմանաչափի տարեկան աճի տեմպի 9.3% տոկոսային կետով նվազումը կհանգեցնի գուդվիլի ամբողջական արժեզրկմանը:

13. Պաշարներ

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Պահեստամասեր	39,931	55,012
Վառելիք	712	550
Այլ	9,397	3,645
	50,040	59,207
Պաշարների արժեքի նվազում ընթացիկ տարում	7,537	14,628

14. Տրված փոխառություններ

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Կապակցված կողմերին տրված գրավով չապահովված փոխառություններ	38,700	39,900
Աշխատակիցներին տրված գրավով չապահովված փոխառություններ	3,545	9,307
Այլ կողմերին տրված գրավով չապահովված փոխառություններ	-	14,081
	42,245	63,288

Պարտքային և արտարժույթային ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության և տրված փոխառությունների գծով արժեզրկումից կորուստների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 22-ում:

15. Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր վճարային ծառայությունների գծով	220,532	181,483
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր դրամական փոխանցումների գծով	18,402	23,186
Այլ առևտրական դեբիտորական պարտքեր	60,028	35,251
Ընդամենը առևտրական դեբիտորական պարտքեր	298,962	239,920
Տրված կանխավճարներ	88,265	48,708
Բյուջեից ստացվելիք գումարներ	1,690	5,791
Այլ դեբիտորական պարտքեր	893	242
Ընդամենը այլ դեբիտորական պարտքեր	90,848	54,741
Ընդամենը առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	389,810	294,661

Պարտքային և արտարժույթի ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության և առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով արժեզրկումից կորուստների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 22-ում:

16. Դրամական միջոցներ և դրանց փոխարժեքներ

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Կանխիկը դրամարկղում	1,048,552	671,980
Կանխիկը տերմինալներում	1,122,770	644,069
Կանխիկը ճանապարհին	518,095	234,771
Բանկային հաշիվների մնացորդներ		
- 5 խոշոր հայկական բանկեր	1,023,458	1,035,563
- այլ հայկական բանկեր	1,163,381	565,096
- այլ ոչ տեղական բանկեր (առանց վարկանիշի)	52,504	34,592
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները դրամական միջոցների հոսքերի և ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություններում	4,928,760	3,186,071

Այլ հայկական բանկերում պահվող մնացորդներում ներառված է 139,405 հազար դրամ գումարով մնացորդը (2017թ-ին՝ նման մնացորդ չկար), որը հատուկ պահվում է դրամական փոխանցումների համար օգտագործման նպատակով և որի ելքագրումը սահմանափակված է:

Տոկոսադրույքի ռիսկին Խմբի ենթարկվածության վերաբերյալ տեղեկատվությունը և ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների զգայունության վերլուծությունը ներկայացված են Ծանոթագրություն 22-ում:

17. Կապիտալ և պահուստներ

(ա) Բաժնետիրական կապիտալ

Բաժնետոմսերի քանակը, եթե այլ տեղեկատվություն նշված չէ

	Սովորական բաժնետոմսեր	
	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Հունվարի 1-ի և դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ թողարկված, ամբողջովին վճարված	150,000	150,000
Հայտարարված բաժնետոմսեր – անվանական արժեք	1,000 դրամ	1,000 դրամ

Սովորական բաժնետոմսերի սեփականատերերը հավասար իրավունքներ ունեն Խմբի մնացորդային ակտիվների նկատմամբ:

Սովորական բաժնետոմսեր

Սովորական բաժնետոմսերի սեփականատերերն իրավունք ունեն ժամանակ առ ժամանակ ստանալ հայտարարված շահաբաժինները և քվեարկել Ընկերության բաժնետերերի ժողովներում՝ մեկ բաժնետոմս՝ մեկ ձայն սկզբունքով:

(բ) Շահաբաժիններ

Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն՝ Ընկերության և վերջինիս դուստր կազմակերպությունների բաշխման ենթակա պահուստները սահմանափակվում են Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների համաձայն պատրաստված Ընկերության համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում գրանցված չբաշխված շահույթի մնացորդով:

2018թ. ընթացքում Ընկերությունը հայտարարել է 450,000 հազար դրամ գումարով շահաբաժիններ (2017թ-ին՝ 450,000 հազար դրամ) և վճարել է 450,000 հազար դրամ գումարով շահաբաժիններ (2017թ-ին՝ 283,408 հազար դրամ): Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող շահաբաժինը կազմում է 3,000 դրամ (2017թ-ին՝ 3,000 դրամ):

18. Չվերահսկող բաժնեմասեր

Ստորև բերվող աղյուսակներում ամփոփված է տեղեկատվություն նախքան ներխմբային բացառումներն էական չվերահսկվող բաժնեմաս ունեցող Խմբի դուստր կազմակերպության վերաբերյալ:

31 դեկտեմբերի 2018թ.

հազ. դրամ	«Մեզա Պանտերա» ՍՊԸ	Ներխմբային բացառումներ	Ընդամենը
Չվերահսկվող բաժնեմասի տոկոսը	50%		
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ	20,544		
Ընթացիկ ակտիվներ	3,244		
Զուտ ակտիվներ	23,788		
Չվերահսկվող բաժնեմասի հաշվեկշռային արժեք	11,889	-	11,889
Ընդամենը համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-		
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գուտ աճ	-		

31 դեկտեմբերի 2017թ.

հազ. դրամ	«Մեզա Պանտերա» ՍՊԸ	Ներխմբային բացառումներ	Ընդամենը
Չվերահսկվող բաժնեմասի տոկոսը	50%		
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ	20,544		
Ընթացիկ ակտիվներ	3,244		
Զուտ ակտիվներ	23,788		
Չվերահսկվող բաժնեմասի հաշվեկշռային արժեք	11,889	-	11,889

19. Կապիտալի կառավարում

Խորհրդի քաղաքականությամբ պահանջվում է ապահովել կապիտալի կայուն բազա ներդրողների, վարկատուների և շուկայի վստահությունը պահպանելու և բիզնեսի հետագա զարգացումն ապահովելու համար: Տնօրենների խորհուրդը վերահսկում է կապիտալի եկամտաբերությունը, որը Խմբի կողմից որոշվում է որպես գործառնական գործունեության արդյունքի և ընդհանուր սեփական կապիտալի (առանց չվերահսկվող բաժնեմասի) հարաբերակցություն: Տնօրենների խորհուրդը վերահսկում է նաև սովորական բաժնետոմսերի սեփականատերերին վճարվող շահաբաժինների մակարդակը:

Խումբը վերահսկում է կապիտալը՝ օգտագործելով ճշգրտված գուտ պարտքի հարաբերակցությունը սեփական կապիտալին: Այդ նպատակով ճշգրտված գուտ պարտքը սահմանվում է որպես պարտավորությունների ընդհանուր գումար, որը ներառում է տոկոսային վարկերը և փոխառությունները՝ հանած դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները:

Ստորև ներկայացված է 2018թ. և 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի ճշգրտված գուտ պարտքի և սեփական կապիտալի հարաբերակցությունը:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Ընդամենը պարտավորություններ	6,485,509	4,491,627
Հանած՝ դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները	4,928,760	3,186,071
Զուտ պարտք	1,556,749	1,305,556
Ընդամենը սեփական կապիտալ	695,276	619,098
Զուտ պարտքի և սեփական կապիտալի հարաբերակցությունը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	2.23	2.11

Տարվա ընթացքում կապիտալի կառավարման գծով Խմբի մոտեցումը չի փոփոխվել:

Ընկերության կապիտալի չափի պահանջները սահմանվում և վերահսկվում են ՀՀ ԿԲ-ի կողմից:

Ընկերությունը որպես կապիտալ սահմանում է օրենսդրությամբ վճարային կազմակերպությունների կապիտալի համար սահմանված հոդվածները: ՀՀ ԿԲ-ի կողմից սահմանված կապիտալի ներկայիս պահանջների համաձայն՝ վճարային կազմակերպությունների նվազագույն ընդհանուր կապիտալը պետք է կազմի 100,000 հազար դրամ (2017թ-ին՝ 100,000 հազար դրամ): 2018թ. և 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը պահպանել է ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափը: Ընկերության կապիտալի նկատմամբ կիրառելի չեն այլ օրենսդրական պահանջներ:

20. Վարկեր և փոխառություններ

Այս ծանոթագրությունում ներկայացված է տեղեկատվություն ամորտիզացված արժեքով չափվող Խմբի տոկոսակիր վարկերի և փոխառությունների պայմանագրային պայմանների մասին: Տոկոսադրույքի, արտարժույթի և իրացվելիության ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 22-ում:

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկ	-	800,526
Գրավով չապահովված փոխառություն կապակցված կողմերից	-	339,733
	-	1,140,259
Ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկերի ընթացիկ մաս	800,526	-
Կապակցված կողմից ստացված գրավով չապահովված փոխառությունների ընթացիկ մաս	306,100	1,041
Կապակցված կողմից ստացված գրավով ապահովված փոխառությունների ընթացիկ մաս	-	17,869
Այլ կողմից ստացված գրավով չապահովված փոխառությունների ընթացիկ մաս	-	38,513
	1,106,626	57,423
	1,106,626	1,197,682

(ա) Մարման պայմանները և ժամանակացույցը

Ստորև ներկայացված են վարկերի և փոխառություններ համար գործող պայմանները:

հազ. դրամ	Արժույթ	Անվանակ. տոկոսադր.	Մարման տարի	31 դեկտեմբերի 2018թ.		31 դեկտեմբերի 2017թ.	
				Անվանակ. արժեք	Հաշվեկշռ. արժեք	Անվանակ. արժեք	Հաշվեկշռ. արժեք
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 1	ՀՀ դրամ	2%	2019	800,526	800,526	800,526	800,526
Գրավով չապահովված փոխառություն կապակցված կողմերից 1	ՀՀ դրամ	11%	2019	306,100	306,100	306,936	306,936
Գրավով չապահովված փոխառություն կապակցված կողմերից 2	ՀՀ դրամ	0%	2019	-	-	32,797	32,797
Գրավով չապահովված փոխառություն	ԱՄՆ						
Կապակցված կողմերից 3	դոլար	10%	2018	-	-	1,041	1,041
Գրավով ապահովված փոխառություն այլ կողմից	ՀՀ դրամ	11%	2018	-	-	17,869	17,869
Գրավով չապահովված փոխառություն այլ կողմից	ԱՄՆ	11%	2018	-	-	38,513	38,513
Ընդամենը տոկոսակիր պարտավորություններ				1,106,626	1,106,626	1,197,682	1,197,682

2018թ. և 2017թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի բաժնետոմսերի 100%-ը գրավադրված է գրավով ապահովված բանկային վարկի դիմաց: Բացի այդ, բանկի հաշվում պահվող դրամական միջոցներն ըստ էության ապահովվություն են ծառայում վարկի համար:

(բ) Պարտավորությունների փոփոխությունների և ֆինանսավորման գործունեությունից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի համադրում

հազ. դրամ	Վարկեր և փոխառություններ	
	2018թ.	2017թ.
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	1,197,682	592,302
Փոփոխություններ ֆինանսավորման գործունեությունից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի հետ կապված		
Մուտքեր վարկերից և փոխառություններից	343,570	1,469,363
Վարկերի և փոխառությունների մարում	(432,501)	(1,028,340)
Ընդամենը փոփոխություններ ֆինանսավորման գործունեությունից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի հետ կապված	(88,931)	441,023
Արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխման ազդեցություն	(85)	(1,938)
Հայտարարված շահաբաժիններից ստացված փոխառություններ	-	166,597
Այլ փոփոխություններ		
Տոկոսային ծախս	55,758	39,654
Վճարված տոկոսներ	(57,798)	(39,956)
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	1,106,626	1,197,682

21. Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր

հազ. դրամ	31 դեկտեմբերի 2018թ.	31 դեկտեմբերի 2017թ.
Օպերատորներին վճարվելիք գումարներ	4,571,100	2,694,429
Գործակալներին վճարվելիք գումարներ	141,039	105,742
Այլ առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	52,982	79,332
Գործակալների կողմից դեպոնացված միջոցներ	313,573	164,030
Աշխատակիցներին վճարվելիք գումարներ	4,237	7,217
Ընդամենը առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	5,082,931	3,050,750
Ստացված կանխավճարներ	117,593	108,125
Հաշվեգրված ծախսեր	61,876	43,416
Պետական բյուջե վճարվելիք գումարներ	36,099	20,739
Ընդամենը այլ կրեդիտորական պարտքեր	215,568	172,280
Ընդամենը առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	5,298,499	3,223,030
Ընթացիկ	4,984,926	3,156,991
Ոչ ընթացիկ	313,573	66,039

Օպերատորներին վճարվելիք գումարներն իրենցից ներկայացնում են Օպերատորների անունից ընդունված վճարները, որոնք չեն փոխանցվել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերի հետ կապված արտաբժության և իրացվելիության ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է ծանոթագրություն 22-ում:

22. Իրական արժեք և ռիսկերի կառավարում

(ա) Հաշվապահական դասակարգումներ և իրական արժեք

Բոլոր ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների գնահատված իրական արժեքները մոտավորապես համապատասխանում են վերջիններիս հաշվեկշռային արժեքներին:

(բ) Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում

Ֆինանսական գործիքներն օգտագործելիս Խումբն ենթարկվում է հետևյալ ռիսկերին.

- պարտքային ռիսկ (Ծանոթագրություն 22 (բ) (ii)),
- իրացվելիության ռիսկ (Ծանոթագրություն 22 (բ) (iii)),
- շուկայական ռիսկ (Ծանոթագրություն 22 (բ) (iv)):

(i) Ռիսկերի կառավարման հիմունքներ

Տնօրենների խորհուրդը պատասխանատվություն է կրում Խմբի ռիսկերի կառավարման համակարգի մշակման և վերահսկողության համար:

Խմբի ռիսկերի կառավարման քաղաքականության նպատակն է բացահայտել և վերլուծել այն ռիսկերը, որոնց ենթարկվում է Խումբը, սահմանել ռիսկերի համապատասխան սահմանաչափեր և վերահսկման մեխանիզմներ, ինչպես նաև վերահսկել ռիսկերի մակարդակները և դրանց համապատասխանությունը որոշված սահմանաչափերին: Ռիսկերի կառավարման քաղաքականությունը և համակարգերը կանոնավոր կերպով վերանայվում են՝ շուկայական պայմանների ու Խմբի գործունեության փոփոխություններն արտացոլելու նպատակով: Դասընթացների, կառավարման ստանդարտների և ընթացակարգերի միջոցով Խումբը նպատակ ունի ձևավորել վերահսկման կանոնակարգված ու կառուցողական միջավայր, որտեղ բոլոր աշխատակիցները հստակ կպատկերացնեն իրենց դերերը և պարտականությունները:

Խմբի ներքին աուդիտի բաժինը վերահսկում է, թե ինչպես է ղեկավարությունը վերահսկում համապատասխանությունը Խմբի ռիսկերի կառավարման քաղաքականության և ընթացակարգերի պահանջների հետ և ուսումնասիրում է Խմբի ռիսկերի կառավարման համակարգի համապատասխանությունն այն ռիսկերին, որոնց բխվում է Խումբը: Ներքին աուդիտի բաժինն իրականացնում է ռիսկերի կառավարման վերահսկողության համակարգի և ընթացակարգերի կանոնավոր և ընտրանքային ստուգումներ:

(ii) Պարտքային ռիսկ

Պարտքային ռիսկը ֆինանսական վնաս կրելու ռիսկն է, երբ հաճախորդը կամ ֆինանսական գործիքի պայմանագրային կողմն ի վիճակի չի լինում կատարել իր պայմանագրային պարտականությունները Խմբի նկատմամբ: Պարտքային ռիսկն առաջանում է հիմնականում հաճախորդներից ստացվելիք դեբիտորական պարտքերի գծով:

Ենթարկվածությունը պարտքային ռիսկին

Ֆինանսական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը ներկայացնում է պարտքային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափը: Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ պարտքային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափը:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2018թ.	2017թ.
Տրված փոխառություններ	42,245	63,288
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր	298,962	239,920
Դրամական միջոցներ և դրանց հանարժեքներ	2,757,438	1,870,022
	3,098,645	2,173,230

Ստորև ներկայացված է շահույթում կամ վնասում ֆինանսական ակտիվների գծով ճանաչված արժեզրկումից կորուստը:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Հաճախորդների հետ պայմանագրերից առաջացող դեբիտորական պարտքերի արժեզրկումից կորուստ	(2,264)	(3,256)

Տրված փոխառություններ

Խմբի քաղաքականության համաձայն՝ փոխառությունները տրամադրվում են հիմնականում կապակցված կողմերին՝ առանց գրավ պահանջելու:

Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր

Պարտքային ռիսկին Խմբի ենթարկվածությունը հիմնականում կախված է յուրաքանչյուր հաճախորդի առանձնահատկություններից: Այնուամենայնիվ, ղեկավարությունը դիտարկում է նաև հաճախորդների բազայի կառուցվածքը, այդ թվում՝ տվյալ ոլորտի հաճախորդների և երկրի կողմից հանձն առնված պարտականությունների չկատարման ռիսկը, մասնավորապես ներկայիս վատթարացող տնտեսական պայմաններում:

Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի մոտ 77%-ն իրենից ներկայացնում է վճարային ծառայություններից ստացվելիք գումարները, որոնք պարտքային ռիսկի չեն ենթարկվում, քանի որ նույն պայմանագրային կողմերից ընդունված վճարների գծով վճարվելիք գումարները մի քանի անգամ գերազանցում են ստացվելիք գումարը 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ (Ծանոթագրություն 21, օրպերատորներին վճարվելիք գումարներ):

Խումբը չի պահանջում գրավ առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի համար:

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առևտրական դեբիտորական պարտքերի գծով պարտքային ռիսկին ենթարկվածությունն՝ ըստ աշխարհագրական տարածքների:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2018թ.	2017թ.
Հայաստանի Հանրապետություն	286,257	234,540
Այլ ԱՊՀ երկրներ	12,705	5,380
	298,962	239,920

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առևտրական դեբիտորական պարտքերի գծով պարտքային ռիսկին ենթարկվածությունն՝ ըստ պայմանագրային կողմերի:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2018թ.	2018թ.
Հեռահաղորդակցության ընկերություններ	97,922	80,242
Բանկեր և այլ ֆինանսական կազմակերպություններ	73,343	61,816
Առցանց խաղեր	66,226	48,412
Կոմունալ ծառայություններ մատուցող ընկերություններ	22,187	19,003
Առևտուր	10,819	17,551
Այլ	28,465	12,896
	298,962	239,920

2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի 10 ամենախոշոր հաճախորդներին բաժին է ընկնում առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքի 190,837 հազար դրամը (2017թ-ին՝ 146,700 հազար դրամ):

Համադրելի տեղեկատվությունը ՀՀՄՍ 39-ի համաձայն

Ստորև ներկայացված է առևտրական դեբիտորական պարտքերի ժամկետայնությունը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

հազ. դրամ	Համախառն 2017թ.	Արժեզրկում 2017թ.	Զուտ 2017թ.
Ոչ ժամկետանց	151,615	(343)	151,272
1-30 օր ժամկետանց	63,411	(187)	63,224
31-120 օր ժամկետանց	12,628	(207)	12,421
120-180 օր ժամկետանց	3,077	(373)	2,704
Ավելի քան 180 օր ժամկետանց	13,445	(3,146)	10,299
	244,176	(4,256)	239,920

Խումբը պարտքային ռիսկին ենթարկվող յուրաքանչյուր գործիք դասում է պարտքային ռիսկի համապատասխան դասին՝ հիմք ընդունելով այն տվյալները, որոնք օգտագործվում են վնասի ռիսկը կանխատեսելու համար (որոնք ներառում են, սակայն չեն սահմանափակվում հետևյալով՝ արտաքին վարկանիշներ, աուդիտի ենթարկված ֆինանսական հաշվետվություններ, կառավարչական հաշվետվություններ, դրամական միջոցների հոսքերի կանխատեսումներ և հաճախորդների մասին մամուլում առկա տեղեկատվություն) և կիրառելով պարտքի վերաբերյալ փորձագետների դատողությունները: Պարտքային ռիսկի դասերը որոշվում են կիրառելով որակական և քանակական գործոնները, որոնք ծառայում են որպես պարտականությունների չկատարման ռիսկի հայտանիշ և համաձայնեցված են այնպիսի գործակալությունների արտաքին վարկանիշների սահմանումների հետ, ինչպիսին «Moody's Investor Services»-ն է:

Խումբն օգտագործում է պահուստների մատրիցը բոլոր անհատ հաճախորդների հետ կապված առևտրական դեբիտորական պարտքերի գծով սպասվող պարտքային վնասը չափելու համար, որը ներառում է մեծ թվով փոքր գումարով մնացորդներ:

Վնասի չափը հաշվարկվում է «roll rate» մեթոդի կիրառմամբ, որը հիմնված է այն հավանականության վրա, որ դեբիտորական պարտքը կանցնի ժամկետանցությունից մինչև դուրս գրում հաջորդական փուլերով: Վերաֆինանսավորման դրույքները հաշվարկվում են առանձին հիմունքով տարբեր սեգմենտների պարտքային ռիսկին ենթարկվող գործիքների համար, հիմք ընդունելով պարտքային ռիսկի հետևյալ ընդհանուր բնութագրերը՝ աշխարհագրական տարածաշրջանը, հաճախորդի հետ համագործակցության ժամկետը և ձեռքբերվող ապրանքի տեսակը:

Ստորև բերվող աղյուսակում ներկայացված է տեղեկատվություն 2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պարտքային ռիսկին ենթարկվածության և փոքր մնացորդներով հաճախորդների հետ կապված առևտրական դեբիտորական պարտքերի և պայմանագրային ակտիվների գծով սպասվող պարտքային վնասի վերաբերյալ:

31 դեկտեմբերի 2018թ. հազ. դրամ	Միջին կշռված վնասի չափը	Համախառն		Վնասի գծով պահուստ	Արժեզրկված
		հաշվեկշռային արժեք	Վնասի գծով պահուստ		
Ընթացիկ (ոչ ժամկետանց)	0.6%	70,300	(401)		Ոչ
1-30 օր ժամկետանց	0.5%	140,414	(768)		Ոչ
31-60 օր ժամկետանց	1.5%	48,873	(736)		Ոչ
61-90 օր ժամկետանց	6.6%	15,256	(1,009)		Ոչ
Ավելի քան 90 օր ժամկետանց	11.8%	30,639	(3,606)		Այո
		305,482	(6,520)		

Առևտրական դեբիտորական պարտքերի և պայմանագրային ակտիվների արժեզրկման գծով պահուստի շարժը

Ստորև ներկայացված է առևտրական դեբիտորական պարտքերի և պայմանագրային ակտիվների արժեզրկման գծով պահուստի շարժը տարվա ընթացքում: 2017թ. համադրելի գումարներն իրենցից ներկայացնում են արժեզրկումից կորստի գծով պահուստը՝ ՀՀՄՍ 39-ի համաձայն:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ՝ ՀՀՄՍ 39-ի համաձայն	4,256	1,000
Վնասի գծով պահուստի գուտ վերաչափում	2,264	3,256
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	6,520	4,256

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

2018թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ խումբն ունի 2,757,438 հազար դրամ գումարով դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ (2017թ-ին՝ 1,870,022 հազար դրամ), որն իրենից ներկայացնում է ենթարկվածությունը պարտքային ռիսկին այս ակտիվների գծով: Բանկային հաշիվների ընդհանուր մնացորդից 2,062 հազար դրամը պահվում է «Moody's» վարկանիշային գործակալության վարկանիշների համաձայն B1-B3 վարկանիշով բանկում և ֆինանսական կազմակերպությունում: Ճանապարհին գտնվող կանխիկի համար ապահովվածություն են ծառայում ստացված կանխավճարները (Գործակալների կողմից դեպոնացված միջոցներ, Ծանոթագրություն 21), երաշխավորությունները և գրավադրված վճարումների պրոցեսինգի սարքավորումները:

Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գծով արժեզրկումը չափվել է 12 ամսվա ընթացքում սպասվող պարտքային վնասի հիմունքով և արտացոլում է ռիսկին ենթարկվող գործիքների կարճ ժամկետները: Հիմք ընդունելով պայմանագրային կողմերի արտաքին վարկանիշները՝ Խումբն իր դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների պարտքային ռիսկը գնահատում է որպես ցածր:

ՖՀՄՍ 9-ի սկզբնական կիրառման ժամանակ արժեզրկման գծով պահուստ չի ճանաչվել ընթացիկ հաշիվների և ճանապարհին գտնվող կանխիկի գծով:

(iii) Իրացվելիության ռիսկ

Իրացվելիության ռիսկը ենթադրում է, որ Խումբը կունենա դժվարություններ՝ իր ֆինանսական պարտավորությունների հետ կապված պարտականությունները կատարելիս, որոնց մարումը պահանջում է դրամական միջոցների կամ մեկ այլ ֆինանսական ակտիվի տրամադրում: Խմբի կողմից իրացվելիության ռիսկի կառավարման մոտեցումն է մշտապես ապահովել հնարավորինս բավարար իրացվելիություն պահանջվող ժամկետներում պարտավորությունները մարելու համար՝ թե սովորական, թե արտասովոր պայմաններում՝ առանց անընդունելի վնասների հանգեցնելու կամ Խմբի հեղինակությունը վտանգի ենթարկելու:

Ենթարկվածությունն իրացվելիության ռիսկին

Ստորև ներկայացված է ֆինանսական պարտավորությունների պայմանագրային ժամկետայնությունը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ: Ներկայացված են համախառն և չգեղջված գումարները, որոնք ներառում են հաշվարկված տոկոսների վճարումները:

31 դեկտեմբերի 2018թ.	Պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքեր							
	Հաշվեկշռ. արժեք	Ընդամենը	Ցայահանջ	Մինչև 2 ամիս	2-12 ամիս	1-2 տարի	2-5 տարի	Ավելի քան 5 տարի
հազ. դրամ								
Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ								
Վարկեր և փոխառություններ	1,106,626	1,155,027	-	6,961	1,148,066	-	-	-
Առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	5,082,931	5,082,931	13,801	4,769,358	920	118,219	41,233	139,400
	6,189,557	6,237,958	13,801	4,776,319	1,148,986	118,219	41,233	139,400

31 դեկտեմբերի 2017թ.	Պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքեր							
	Հաշվեկշռ. արժեք	Ընդամենը	Ցայահանջ	Մինչև 2 ամիս	2-12 ամիս	1-2 տարի	2-5 տարի	Ավելի քան 5 տարի
հազ. դրամ								
Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ								
Վարկեր և փոխառություններ	1,197,682	1,296,401	-	52,119	55,622	1,188,660	-	-
Առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	3,050,750	3,050,750	6,321	2,886,720	92,670	920	64,119	-
	4,248,432	4,347,151	6,321	2,938,839	148,292	1,189,580	64,119	-

Չի ակնկալվում, որ ժամկետայնության վերլուծությունում ներառված դրամական միջոցների հոսքերը կարող են առաջանալ շատ ավելի վաղ ժամկետներում կամ նշանակալիորեն տարբեր գումարների չափով:

(iv) Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկը Խմբի եկամտի կամ նրա ֆինանսական գործիքների արժեքի փոփոխության ռիսկն է շուկայական գների, այդ թվում արտարժույթի փոխարժեքների, տոկոսադրույքների և բաժնետոմսերի գների փոփոխության արդյունքում: Շուկայական ռիսկի կառավարման նպատակը ռիսկի այնպիսի կառավարումն ու վերահսկումն է, որը թույլ կտա պահպանել այս ռիսկին ենթարկվածության աստիճանն ընդունելի սահմաններում՝ միաժամանակ ապահովելով ռիսկի դիմաց եկամտաբերության օպտիմալացումը:

Արտարժույթային ռիսկ

Արտարժույթային ռիսկին ենթարկվածությունը կապված է Խմբի կազմակերպությունների համապատասխան ֆունկցիոնալ արժույթից տարբեր արժույթով արտահայտված վաճառքների, գնումների և փոխառությունների հետ: Այս գործառնություններն հիմնականում իրականացվում են ԱՄՆ դոլարով, ռուսական ռուբլով և եվրոյով:

Ենթարկվածությունն արտարժույթի ռիսկին

Ստորև ներկայացված է Խմբի ենթարկվածությունն արտարժույթային ռիսկին:

հազ. դրամ	ԱՄՆ դոլարով արտահայտ- ված 2018թ.	Եվրոյով արտահայտ- ված 2018թ.	Ռուբլով արտահայտ- ված 2018թ.	ԱՄՆ դոլարով արտահայտ- ված 2017թ.	Եվրոյով արտահայտ- ված 2017թ.	Ռուբլով արտահայտ- ված 2017թ.
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր	1,037	175	1,650	1,173	615	22,897
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	36,364	63,555	168,009	24,068	28,136	85,584
Վարկեր և փոխառություններ	-	-	-	(39,554)	-	-
Առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	(4,397)	-	(141,984)	(2,282)	(1,166)	-
Զուտ ենթարկվածություն	33,004	63,730	27,675	(16,595)	27,585	108,481

Տարվա ընթացքում կիրառվել են հիմնական արտարժույթների փոխարժեքները:

ՀՀ դրամով	Միջին փոխարժեք		Միտք փոխարժեքը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ	
	2018թ.	2017թ.	2018թ.	2017թ.
1 ԱՄՆ դոլար	483.03	482.63	483.75	484.1
1 եվրո	570.05	546.15	553.65	580.1
1 ռուսական ռուբլի	7.71	8.28	6.97	8.4

Զգայունության վերլուծություն

Ղեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի ողջամիտ հնարավոր արժևորումը (արժեզրկումը) ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ կազդեր արտարժույթով արտահայտված ֆինանսական գործիքների չափման վրա և շահույթի կամ վնասի վրա ստորև ներկայացված գումարների չափով: Արտարժույթի փոխարժեքի տատանումներից առաջացող օգուտը (վնասը) ենթակա չէ հարկման (ենթակա չէ նվազեցման): Վերլուծությունն իրականացվել է ենթադրելով, որ մյուս բոլոր փոփոխականները, մասնավորապես տոկոսադրույքները, կմնան անփոփոխ և հաշվի չառնելով կանխատեսվող առք ու վաճառքի ազդեցությունը:

հազ. դրամ	Արժևորում	Արժեզրկում
	Շահույթ կամ վնաս	Շահույթ կամ վնաս
31 դեկտեմբերի 2018թ.		
ՀՀ դրամի 10% շարժ ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ	(3,300)	3,300
ՀՀ դրամի 10% շարժ եվրոյի նկատմամբ	(6,373)	6,373
ՀՀ դրամի 10% շարժ ռուսական ռուբլու նկատմամբ	(2,768)	2,768
31 դեկտեմբերի 2017թ.		
ՀՀ դրամի 10% շարժ ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ	1,660	1,660
ՀՀ դրամի 10% շարժ եվրոյի նկատմամբ	(2,759)	2,759
ՀՀ դրամի 10% շարժ ռուսական ռուբլու նկատմամբ	(10,848)	10,848

Տոկոսադրույքի ռիսկ

Տոկոսադրույքների փոփոխություններն ազդեցություն են ունենում հիմնականում վարկերի և փոխառությունների վրա՝ փոխելով կամ դրանց իրական արժեքը (ֆիքսված դրույքով պարտք) կամ դրամական միջոցների ապագա հոսքերը (փոփոխական դրույքով պարտք): Ղեկավարությունը չի կիրառում ֆիքսված կամ փոփոխական դրույքների նկատմամբ Խմբի ենթարկվածության չափը որոշող քաղաքականություն: Այնուամենայնիվ, նոր վարկերի կամ փոխառությունների դեպքում ղեկավարությունը հիմնվում է իր դատողությունների վրա՝ մինչև մարման ժամկետն ակնկալվող ժամանակաշրջանի ընթացքում ֆիքսված կամ փոփոխական դրույքներ կիրառելու նպատակահարմարության վերաբերյալ որոշում կայացնելիս:

Ենթարկվածությունը տոկոսադրույքի ռիսկին

Ստորև ներկայացված են հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խմբի տոկոսակիր ֆինանսական գործիքները՝ տոկոսադրույքի կտրվածքով:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2018թ.	2017թ.
Ֆիքսված դրույքով գործիքներ		
Ֆինանսական ակտիվներ	1,060,587	587,269
Ֆինանսական պարտավորություններ	(1,106,626)	(1,164,885)
	(46,039)	(577,616)

Իրական արժեքի զգայունության վերլուծություն ֆիքսված դրույթով գործիքների համար

Խումբը ֆիքսված դրույթով ֆինանսական գործիքները չի հաշվառում որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող կամ որպես վաճառքի համար մատչելի: Այդ իսկ պատճառով, հաշվետու ամսաթվի դրությամբ տոկոսադրույքների փոփոխություններն ազդեցություն չեն ունենա շահույթի կամ վնասի կամ սեփական կապիտալի վրա:

23. Դուստր կազմակերպություններ

Ստորև ներկայացված են Խմբի դուստր կազմակերպությունները:

Անվանումը	Գրանցման երկիրը	Հիմնական գործունեությունը	Սեփականության %	
			2018թ.	2017թ.
«Թել-Սել Սերվիս» ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	Ընկերության հիմնական գործունեությունը գովազդի համար տարածքի տրամադրումն է վճարային տերմինալների վրա և տերմինալների տեխնիկական սպասարկման ծառայությունների մատուցումը:	100%	100%
	«Մեգա Պանտերա» ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	Ընկերության գործունեությունը դադարեցվել է 2016թ-ից:	50%

24. Գործառնական վարձակալություն

Վարձակալություն, որտեղ Ընկերությունը հանդես է գալիս որպես վարձակալ

Ընկերությունը վարձակալում է մի շարք խանութների տարածքներ գործառնական վարձակալության պայմաններով: Վարձակալության պայմանագրերը կարող են չեղյալ հայտարարվել՝ նախապես 1-ից 6 ամիս առաջ ծանուցում ներկայացնելով:

Ապագա նվազագույն վարձավճարներ

Դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չեղյալ չհայտարարվող գործառնական վարձակալության գծով վճարվելիք ապագա նվազագույն վարձավճարները հետևյալն են.

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Մինչև 6 ամիս	37,598	38,757

25. Պայմանական դեպքեր

(ա) Ապահովագրություն

Հայաստանի Հանրապետությունում ապահովագրական համակարգը զարգացման փուլում է, և ապահովագրության շատ տեսակներ, որոնք լայնորեն տարածված են մյուս երկրներում, դեռ չեն կիրառվում Հայաստանի Հանրապետությունում: Խումբն ապահովագրել է վճարային տերմինալները և վճարային տերմինալներում գտնվող կանխիկը: Այնուամենայնիվ, Խումբն ամբողջովին չի ապահովագրել իր մյուս հիմնական միջոցները և սարքավորումները, այն ապահովագրված չէ նաև գործունեության ընդհատումից և երրորդ կողմերի նկատմամբ պարտավորություններից, որոնք կարող են առաջանալ գույքին կամ շրջակա միջավայրին վնաս հասցնելուց՝ Խմբի տարածքում տեղի ունեցած պատահարների կամ վերջինիս գործունեության հետևանքով: Քանի դեռ Խումբը համապատասխան ձևով ապահովագրված չէ, գոյություն ունի ռիսկ, որ որոշակի ակտիվների կորուստը կամ ոչնչացումը կարող է զգալի անբարենպաստ ազդեցություն ունենալ Խմբի գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա:

(բ) Դատական վարույթներ

Բնականոն գործունեության ընթացքում Խումբը կարող է հանդես գալ որպես դատական վարույթների և հայցերի կողմ: Ղեկավարությունը գտնում է, որ նման վարույթների կամ հայցերի արդյունքում առաջացող պարտավորությունները, եթե այդպիսիք լինեն, զգալի բացասական ազդեցություն չեն ունենա ֆինանսական վիճակի կամ ապագա գործունեության արդյունքների վրա:

(գ) Հարկային պարտավորվածություններ

Հայաստանի Հանրապետության հարկային համակարգը համեմատաբար նոր է և բնորոշվում է օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների հաճախակի փոփոխություններով, որոնք հաճախ հստակ չեն, հակասական են և տարբեր կերպ են մեկնաբանվում: Հարկերը ենթակա են ստուգման և ուսումնասիրության հարկային մարմինների կողմից, որոնք իրավասու են կիրառել տույժեր և տուգանքներ: Հարկային օրենսդրության խախտման դեպքում հարկային մարմիններն իրավասու չեն սահմանել հարկերի գծով լրացուցիչ պարտավորություններ, տույժեր կամ տուգանքներ, եթե խախտման ամսաթվից անցել է երեք տարի:

Այս հանգամանքները Հայաստանի Հանրապետությունում կարող են այլ երկրների համեմատությամբ ավելի էական հարկային ռիսկ առաջացնել: Ղեկավարությունը գտնում է, որ համապատասխանորեն է գնահատել հարկային պարտավորությունները՝ Հայաստանի Հանրապետության գործող հարկային օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների իր մեկնաբանությունների հիման վրա: Այնուամենայնիվ, համապատասխան իրավասու մարմինները կարող են ունենալ այլ մեկնաբանություններ, և հետևանքները կարող են լինել էական այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար, եթե իրավասու մարմիններին հաջողվի գործադրել իրենց մեկնաբանությունները:

26. Կապակցված կողմեր

(ա) Մայր կազմակերպություն և վերջնական վերահսկող կողմ

Խմբի մայր կազմակերպությունն է Գիպրոսում գրանցված Lendasy Trading Ltd, որի վերջնական վերահսկող անձն է հանդիսանում Վոլիա Գիրնիցկայան:

Ընկերության մայր կազմակերպությունը չի ներկայացնում հանրությանը հասանելի ֆինանսական հաշվետվություններ:

(բ) Գործարքներ Տնօրենների խորհրդի անդամների և ղեկավարության հետ

(i) Տնօրենների խորհրդի և ղեկավարության վարձատրությունը

Տարվա ընթացքում առանցքային ղեկավար անձնակազմը ստացել է ստորև ներկայացված վարձատրությունը, որը ներառված է աշխատակազմի գծով ծախսերում:

հազ. դրամ	2018թ.	2017թ.
Աշխատավարձ և պարգևավճարներ	89,468	79,712

(ii) Գործարքներ Տնօրենների խորհրդի և ղեկավարության հետ

հազ. դրամ	Գործարքի գումարը ղեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար		Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի	
	2018թ.	2017թ.	2018թ.	2017թ.
Տրված փոխառություններ	-	53,200	38,700	39,900
Ստացված վարկեր և փոխառություններ	-	172,300	172,300	172,612

Տրված փոխառությունների համար տոկոսադրույք չի գործում: Վարկերը և փոխառությունները ենթակա են մարման 2019թ-ին՝ 11% տոկոսադրույքով:

(iii) Գործարքներ սեփականատերերի հետ

հազ. դրամ	Գործարքի գումարը ղեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար		Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի	
	2018թ.	2017թ.	2018թ.	2017թ.
Ստացված վարկեր և փոխառություններ				
Բաժնետերեր	-	166,597	133,800	168,162

Ստացված վարկերը և փոխառությունների ենթակա են մարման 2019թ-ին՝ 11% տոկոսադրույքով:

27. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն

Բացառությամբ Ծանոթագրություն 5-ում ներկայացված փոփոխությունների, Ստորև բերվող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը հետևողականորեն կիրառվել է այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված բոլոր ժամանակաշրջանների համար և Խմբի ընկերությունների կողմից:

(ա) Համախմբման հիմունքներ

(i) Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորումներ

Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորումները հաշվառվում են կիրառելով ձեռքբերման մեթոդը ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ, որը Խմբին վերահսկողության իրավունքի փոխանցման ամսաթիվն է (Ծանոթագրություն 27 (ա) (iii)):

Խումբը չափում է գուղիլը ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ որպես՝

- փոխանցված հատուցման իրական արժեք՝ գումարած
- ձեռքբերված կազմակերպությունում չվերահսկող բաժնեմասերի ճանաչված գումար՝ գումարած
- ձեռք բերվողի սեփական կապիտալում նախկին բաժնեմասի իրական արժեքը՝ ձեռնարկատիրական գործունեության փուլային ձեռքբերման դեպքում՝ հանած
- ձեռքբերված որոշելի ակտիվների և ստանձնած պարտավորությունների գուտ ճանաչված գումարը (սովորաբար իրական արժեքը):

Բացասական տարբերության դեպքում զեղչով ձեռքբերումից օգուտը ճանաչվում է անմիջապես շահույթում կամ վնասում:

Փոխանցված հատուցումը չի ներառում այն գումարները, որոնք վերաբերում են նախկինում գոյություն ունեցած հարաբերությունների մարմանը: Այս գումարները որպես կանոն ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

Գործարքի հետ կապված ծախսերը, բացառությամբ պարտքային կամ բաժնային արժեթղթերի թողարկմանը վերաբերող ծախսերին, որոնք Խումբը կրում է ձեռնարկատիրական գործունեության միավորումների հետ կապված, ծախսագրվում են կատարվելու ժամանակ:

(ii) Չվերահսկվող բաժնեմասեր

Չվերահսկվող բաժնեմասերը չափվում են ձեռք բերվող կազմակերպության որոշելի գուտ ակտիվներում չվերահսկող բաժնեմասի համամասնությամբ ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ:

Դուստր կազմակերպությունում Խմբի բաժնեմասի փոփոխությունները, որոնք չեն հանգեցնում վերահսկողության կորստի, հաշվառվում են որպես բաժնային գործառնություններ:

(iii) Դուստր կազմակերպություններ

Դուստր կազմակերպությունները Խմբի կողմից վերահսկվող կազմակերպություններն են: Խումբը վերահսկողություն ունի կազմակերպության նկատմամբ, երբ այդ կազմակերպությունում իր ներգրավվածության արդյունքում այն ունի փոփոխական հատույցների իրավունք կամ ռիսկին ենթարկվածություն և կազմակերպության նկատմամբ իր իշխանության միջոցով այդ

հատույցների վրա ազդելու կարողություն: Դուստր կազմակերպությունների ֆինանսական հաշվետվությունները ներառվում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում՝ վերահսկումը սկսելու պահից մինչև վերահսկման դադարեցումը: Դուստր կազմակերպությունների կողմից կիրառվող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում անհրաժեշտության դեպքում կատարվում են փոփոխություններ՝ Խմբի կողմից ընդունված քաղաքականության հետ համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով: Դուստր կազմակերպության չվերահսկող բաժնեմասերին վերագրվող վնասը բաշխվում է չվերահսկող բաժնեմասերին, եթե նույնիսկ դրա արդյունքում չվերահսկող բաժնեմասի մնացորդը դառնում է բացասական:

(iv) Համախմբման ընթացքում բացառվող գործառնություններ

Ներխմբային հաշվարկների մնացորդներն ու գործառնությունները, ինչպես նաև ներխմբային գործառնություններից առաջացող ցանկացած չիրացված եկամուտները և ծախսերը բացառվում են:

(բ) Հասույթ

Խումբը սկսել է կիրառել ՖՀՄՍ 15-ը 2018թ. հունվարի 1-ից: Հաճախորդների հետ պայմանագրերին վերաբերող Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 6-ի (դ) կետում: ՖՀՄՍ 15-ի սկզբնական կիրառման ազդեցությունը ներկայացված է Ծանոթագրություն 5 (Ա) կետում and Ծանոթագրություն 6-ում:

(գ) Ֆինանսական եկամուտ և ծախսեր

Խմբի ֆինանսական եկամուտը և ֆինանսական ծախսերը ներառում են.

- տոկոսային եկամուտը,
- տոկոսային ծախսերը,
- փոխարժեքային տարբերություններից առաջացող շահույթը կամ վնասը ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների գծով:

Տոկոսային եկամուտը կամ ծախսը ճանաչվում է կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Շահաբաժինների տեսքով եկամուտը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում այն ամսաթվին, երբ հաստատվում է Խմբի ստանալու իրավունքը:

«Արդյունավետ տոկոսադրույքը» այն դրույքն է, որը ֆինանսական գործիքի գործողության ակնկալվող ժամկետի համար գնահատված դրամական միջոցների ապագա վճարումները կամ ստացվելիք գումարները զեղչում է ճշգրիտ մինչև՝

- ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը, կամ
- ֆինանսական պարտավորության ամորտիզացված արժեքը:

Տոկոսային եկամտի կամ ծախսի հաշվարկի ժամանակ արդյունավետ տոկոսադրույքը կիրառվում է ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքի (եթե ակտիվն արժեզրկված չէ) կամ պարտավորության ամորտիզացված արժեքի նկատմամբ: Սկզբնական ճանաչումից հետո արժեզրկված ֆինանսական ակտիվների համար տոկոսային եկամուտը հաշվարկվում է կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքը ֆինանսական ակտիվի ամորտիզացված արժեքի նկատմամբ: Եթե ակտիվը դադարում է արժեզրկված լինելուց, հաշվարկը կրկին իրականացվում է համախառն հիմունքով:

(դ) Արտարժույթ

Արտարժույթով իրականացված գործարքները փոխարկվում են Խմբի կազմակերպությունների համապատասխան ֆունկցիոնալ արժույթի գործարքի օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով:

Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվները և պարտավորությունները փոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի այդ օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Դրամային հոդվածների գծով արտարժույթով իրականացված գործարքներից շահույթը կամ վնասը հանդիսանում է հաշվետու տարվա սկզբի դրությամբ ֆունկցիոնալ արժույթով արտահայտված, արդյունավետ տոկոսադրույքով և ժամանակաշրջանի ընթացքում վճարումներով ճշգրտված ամորտիզացված արժեքի և արտարժույթով արտահայտված ու հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջին օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով փոխարկված ամորտիզացված արժեքի տարբերությունը:

Սկզբնական արժեքով չափվող արտարժույթով արտահայտված հոդվածները փոխարկվում են գործարքի օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Արտարժույթի փոխարկումից առաջացող տարբերությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

(ե) Շահութահարկ

Շահութահարկը բաղկացած է ընթացիկ և հետաձգված հարկերից: Ընթացիկ և հետաձգված հարկերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այն մասի, որը վերաբերում է ձեռնարկատիրական գործունեության միավորներին կամ ուղղակիորեն սեփական կապիտալում կամ այլ համապարփակ եկամտում ճանաչված տարրերին:

(i) Ընթացիկ հարկ

Ընթացիկ հարկը տարվա հարկվող շահույթի կամ վնասի գծով վճարման կամ ստացման ենթակա հարկի գումարն է, որը հաշվարկվում է կիրառելով հարկերի այն դրույքները, որոնք ուժի մեջ են եղել կամ ըստ էության ուժի մեջ են եղել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և ներառում է նախորդ տարիների վճարման ենթակա հարկերի գծով կատարած ճշգրտումները:

(ii) Հետաձգված հարկ

Հետաձգված հարկը ճանաչվում է ֆինանսական հաշվետվությունների նպատակների համար օգտագործվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների և հարկային նպատակների համար օգտագործվող գումարների միջև ժամանակավոր տարբերությունների գծով: Հետաձգված հարկը չի ճանաչվում՝

- այն ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք առաջանում են ակտիվների և պարտավորությունների սկզբնական ճանաչման հետ կապված այն գործարքում, որը չի հանդիսանում ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում և որը ազդեցություն չունի հաշվապահական կամ հարկվող շահույթի կամ վնասի վրա,
- այն ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք վերաբերում են դուստր կազմակերպություններում կատարվող ներդրումներին, այնքանով որքանով Խումբը կարող է վերահսկել ժամանակավոր տարբերությունների հակադարձման ժամկետները, և հավանական է, որ դրանք չեն հակադարձվի մոտ ապագայում,
- այն հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք առաջանում են գուղվիլի սկզբնական ճանաչման պահին:

Հետաձգված հարկային ակտիվներ ճանաչվում են չօգտագործված հարկային վնասի, չօգտագործված հարկային արտոնությունների և նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների գծով այնքանով, որքանով հավանական է, որ առկա կլինի ապագա հարկվող շահույթ, որին հաշվին դրանք կարող են օգտագործվել: Ապագա հարկվող շահույթի գումարը որոշվում է հակադարձման ենթակա համապատասխան հարկվող ժամանակավոր տարբերությունների գումարի հիման վրա:

Հետաձգված հարկային ակտիվները վերանայվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և նվազեցվում են այնքանով, որքանով հավանական չէ, որ համապատասխան հարկային հատուցումը կիրացվի: Այս նվազեցումները հակադարձվում են, եթե մեծանում է ապագա հարկվող շահույթի առկայության հավանականությունը:

Հետաձգված հարկի գումարը չափվում է կիրառելով հարկի այն դրույքները, որոնք ակնկալվում է, որ կկիրառվեն ժամանակավոր տարբերությունների նկատմամբ վերջիններս հակադարձելիս՝ հիմք ընդունելով այն օրենքների դրույթները, որոնք ուժի մեջ են եղել կամ ըստ էության ուժի մեջ են եղել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

Հետաձգված հարկի չափումն արտացոլում է այն հարկային հետևանքները, որոնք կարող են առաջանալ, եթե Խումբը կիրառի այն մոտեցումը, որով ակնկալվում է վերականգնել կամ մարել իր ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

(գ) Պաշարներ

Պաշարները չափվում են սկզբնական արժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով: Պաշարների սկզբնական արժեքը հաշվարկվում է «առաջինը մուտք՝ առաջինը ելք» սկզբունքով և ներառում է պաշարների ձեռք բերման ծախսումները, արտադրական կամ փոխարկման ծախսումները և դրանք ներկա գտնվելու վայր և վիճակի բերելու հետ կապված այլ ծախսումներ:

Իրացման գուտ արժեքը սովորական գործունեության ընթացքում վաճառքի գնահատված գինն է՝ հանած համալրման և վաճառքը կազմակերպելու համար գնահատված ծախսումները:

(ե) Հիմնական միջոցներ

(i) Ճանաչում և չափում

Հիմնական միջոցների միավորները չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և կուտակված արժեզրկումից կորուստները:

Սկզբնական արժեքը ներառում է ակտիվի ձեռքբերմանն ուղղակի վերագրելի ծախսումները: Ձեռք բերված համակարգչային ծրագրերը, որը հանդիսանում է համապատասխան սարքավորման ֆունկցիոնալության անբաժանելի մասը, կապիտալացվում է որպես սարքավորման մաս:

Երբ հիմնական միջոցի միավորը բաղկացած է օգտակար ծառայության տարբեր ժամկետ ունեցող խոշոր բաղկացուցիչներից, այդ բաղկացուցիչները հաշվառվում են որպես հիմնական միջոցների առանձին միավորներ (հիմնական բաղկացուցիչներ):

Հիմնական միջոցի միավորի օտարումից ստացված շահույթը կամ վնասը որոշվում է համեմատելով օտարումից ստացված մուտքերը հիմնական միջոցի հաշվեկշռային արժեքի հետ և ճանաչվում է գուտ հիմունքով «Այլ եկամուտներ/այլ ծախսեր» հոդվածում՝ շահույթում կամ վնասում:

(ii) Հետագա ծախսումներ

Հետագա ծախսումները կապիտալացվում են, երբ հավանական է, որ Խումբ կհոսեն այդ ծախսումների հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները:

Հիմնական միջոցների ամենօրյա սպասարկման ծախսումները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

(iii) Մաշվածություն

Հիմնական միջոցների միավորների մաշվածության հաշվարկը սկսվում է դրանց տեղադրման և շահագործման համար պատրաստ լինելու պահից, իսկ սեփական ուժերով կառուցված ակտիվների դեպքում՝ վերջիններիս կառուցումն ավարտելու և շահագործման համար պատրաստ լինելու պահից: Մաշվածությունը հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի հիման վրա՝ հանած դրա գնահատված մնացորդային արժեքը:

Մաշվածությունը որպես կանոն ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը հիմնական միջոցների յուրաքանչյուր մասի օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում, քանի որ այս մեթոդն առավել ճիշտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը: Վարձակալված ակտիվների գծով մաշվածությունը հաշվարկվում է վարձակալության ժամկետից և ակտիվի օգտակար ծառայության ժամկետից նվազագույնի ընթացքում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հայտնի է, որ Խումբը ձեռք կբերի ակտիվի սեփականության իրավունքը վարձակալության ժամկետի վերջում:

Ստորև ներկայացված են հիմնական միջոցների խոշոր բաղկացուցիչների օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետներն ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար:

	Ընթացիկ ժամանակաշրջան	Համադրելի ժամանակաշրջան
• վճարումների պրոցեսինգի սարքավորումներ	8 տարի	5 տարի
• համակարգիչներ և գրասենյակային սարքավորումներ	1-5 տարի	1-5 տարի
• տնտեսական միջոցներ	5 տարի	5 տարի
• փոխադրամիջոցներ	5-10 տարի	5-10 տարի
• վարձակալված հիմնական միջոցների բարելավումներ	5-20 տարի	5-20 տարի

Մաշվածության հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

(ը) Ոչ նյութական ակտիվներ

(i) Գուդվիլ

Գուդվիլը, որն առաջանում է դուստր կազմակերպությունների ձեռքբերման արդյունքում, չափվում է սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված արժեքկումից կորուստները:

(ii) Այլ ոչ նյութական ակտիվներ

Այլ ոչ նյութական ակտիվները, որոնք ունեն օգտակար ծառայության սահմանափակ ժամկետ, չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված ամորտիզացիան և կուտակված արժեքկումից կորուստները:

(iii) Հետագա ծախսումներ

Հետագա ծախսումները կապիտալացվում են միայն այն ժամանակ, երբ ավելացնում են այն առանձին ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները, որին վերաբերում են: Բոլոր այլ ծախսումները, ներառյալ Խմբի ներսում ստեղծված գուդվիլը և ֆիրմային անվանումները, ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

(iv) Ամորտիզացիա

Ամորտիզացիան հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի գծով՝ հանած դրա գնահատված մնացորդային արժեքը:

Ամորտիզացիան որպես կանոն ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը ոչ նյութական ակտիվի, բացառությամբ գուդվիլի, օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում, քանի որ այս մեթոդն առավել ճիշտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը:

Օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետներն ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար հետևյալն են.

- համակարգչային ծրագրեր 10 տարի,
- լիցենզիաներ 10 տարի:

Ամորտիզացիայի հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա վերջում և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

(թ) Ֆինանսական գործիքներ

(i) Ճամաչում և սկզբնական չափում

Առևտրական դեբիտորական պարտքերի սկզբնական ճամաչումը տեղի է ունենում դրանց առաջացման օրը: Մյուս բոլոր ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների սկզբնական ճամաչումը տեղի է ունենում, երբ Խումբը դառնում է գործիքի պայմանագրային դրույթների կողմ:

Ֆինանսական ակտիվի (եթե այն առևտրական դեբիտորական պարտք չէ, որը չի պարունակում էական ֆինանսավորման բաղկացուցիչ) կամ ֆինանսական պարտավորության սկզբնական չափումը տեղի է ունենում իրական արժեքով՝ գումարած, շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չչափվող միավորի համար, գործիքի ձեռքբերմանը կամ թողարկմանն ուղղակիորեն վերագրելի գործարքի հետ կապված ծախսումները: Էական ֆինանսավորման բաղադրիչ չպարունակող առևտրական դեբիտորական պարտքի սկզբնական չափումն իրականացվում է գործարքի գնով:

(ii) Ղասակարգում և հետագա չափում

Ֆինանսական ակտիվներ – 2018թ. հունվարի 1-ից կիրառելի քաղաքականություն

Սկզբնական ճանաչման պահին ֆինանսական ակտիվը դասակարգում է որպես ամորտիզացված արժեքով չափվող, այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող՝ պարտքային ներդրումների համար, այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող՝ բաժնային ներդրումների համար, կամ շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող:

Ֆինանսական ակտիվները չեն վերադասակարգվում սկզբնական ճանաչումից հետո, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ Խումբը փոխում է ակտիվների կառավարման իր բիզնես մոդելը, որի դեպքում բոլոր այն ֆինանսական ակտիվները, որոնց վրա ազդում է այդ փոփոխությունը, վերադասակարգվում են բիզնես մոդելի փոփոխությանը հաջորդող առաջին հաշվետու ժամանակաշրջանի առաջին օրը:

Ֆինանսական ակտիվը չափվում է ամորտիզացված արժեքով, եթե բավարարում է ստորև ներկայացված երկու պայմանները և նախատեսված չէ որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող.

- ակտիվը պահվում է այնպիսի բիզնես մոդելի շրջանակներում, որի նպատակն է պահել ակտիվը պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքեր հավաքագրելու համար և
- ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները որոշակի ամսաթվերին առաջացում են դրամական միջոցների հոսքեր, որոնք հանդիսանում են միայն մայր գումարի և չմարված մայր գումարի գծով հաշվարկված տոկոսների վճարումներ:

Առևտրական նպատակներով չափվող բաժնային գործիքում ներդրման սկզբնական ճանաչման ժամանակ Խումբը կարող է անդառնալիորեն որոշել ներկայացնել ներդրման իրական արժեքի հետագա փոփոխություններն այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի կազմում: Այս ընտրությունը կատարվում է առանձին՝ յուրաքանչյուր ներդրման համար:

Բոլոր ֆինանսական ակտիվները, որոնք դասակարգված չեն որպես ամորտիզացված արժեքով չափվող կամ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող, ինչպես ներկայացված է վերը, չափվում են իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով: Այս ակտիվները ներառում են բոլոր ածանցյալ ֆինանսական ակտիվները: Սկզբնական ճանաչման պահին Խումբը կարող է անդառնալիորեն նախատեսել ֆինանսական ակտիվը, որն այլապես բավարարում է ամորտիզացված արժեքով կամ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափման պահանջները, որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող, եթե դա թույլ կտա վերացնել կամ էականորեն նվազեցնել հաշվառման անհամապատասխանությունը, որը հակառակ դեպքում կառաջանա:

Ֆինանսական ակտիվներ – Բիզնես մոդելի գնահատում. 2018թ. հունվարի 1-ից կիրառելի քաղաքականություն

Խումբը պորտֆելի մակարդակով գնահատում է այն բիզնես մոդելի նպատակը, որի շրջանակներում պահվում է ակտիվը, քանի որ այս գնահատումը լավագույնս արտացոլում է գործունեության կառավարման և ղեկավարությանը տեղեկատվության տրամադրման եղանակը: Գնահատման ժամանակ դիտարկվում է հետևյալ տեղեկատվությունը.

- պորտֆելի համար սահմանված քաղաքականությունը և նպատակները և այդ քաղաքականության աշխատանքը գործնականում: Մասնավորապես, արդյոք ղեկավարության ռազմավարությունն ուղղված է պամանագրով նախատեսված տոկոսային եկամտի ստացմանը, տոկոսադրույքների որոշակի կառուցվածքի պահպանմանը, ֆինանսական ակտիվների մարման ժամկետների համապատասխանեցմանը համապատասխան պարտավորությունների մարման ժամկետներին կամ դրամական միջոցների ակնկալվող արտահոսքին, կամ դրամական միջոցների հոսքերի իրացման ակտիվների վաճառքի միջոցով:
- ինչպես է գնահատվում պորտֆելի եկամտաբերությունը և ինչպես է այդ տեղեկատվությունը հաղորդվում Խմբի ղեկավարությանը:
- բիզնես մոդելի (և այդ բիզնես մոդելի շրջանակներում պահվող ֆինանսական ակտիվների) արդյունավետության վրա ազդող ռիսկերը և այդ ռիսկերի կառավարման եղանակը:

Ֆինանսական ակտիվների փոխանցումը երրորդ կողմերին այնպիսի գործարքներում, որոնք չեն բավարարում ապաճանաչման պայմանները, չի դիտարկվում է որպես վաճառք այս նպատակի համար, և Խումբը շարունակում է ճանաչել ակտիվները:

Ֆինանսական ակտիվները, որոնք պահվում են առևտրական նպատակների համար կամ կառավարվում են և որոնց ստեղծած արդյունքը գնահատվում է իրական արժեքի հիմունքով, չափվում են իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով:

Ֆինանսական ակտիվներ – Գնահատում, թե արդյոք պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը հանդիսանում են միայն մայր գումարի և տոկոսների վճարումներ. 2018թ. հունվարի 1-ից կիրառելի քաղաքականություն

Այս գնահատման նպատակների համար «մայր գումարը» սահմանվում է որպես ֆինանսական ակտիվի իրական արժեքը սկզբնական ճանաչման պահին: «Տոկոսը» սահմանվում է որպես փողի ժամանակային արժեքի և որոշակի ժամանակահատվածում չմարված մայր գումարի հետ կապված պարտքային ռիսկի և փոխատվության հետ կապված այլ հիմնական ռիսկերի և ծախսերի (օրինակ՝ իրացվելիության ռիսկի և վարչական ծախսերի), ինչպես նաև շահույթի մարժայի հատուցում:

Գնահատելիս, թե արդյոք պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը հանդիսանում են միայն մայր գումարի և տոկոսների վճարումներ, Խումբը դիտարկում է գործիքի պայմանագրային պայմանները: Այստեղ ներառվում է այն գնահատումը, թե արդյոք ֆինանսական ակտիվը պարունակում է այնպիսի պայմանագրային պայման, որը կարող է այնպես փոխել պայմանագրային դրամական միջոցների ժամկետը կամ գումարը, որ ֆինանսական ակտիվը չի բավարարի այդ պայմանը: Այս գնահատումն իրականացնելիս Խումբը դիտարկում է հետևյալը.

- պայմանական դեպքերը, որոնք կարող են փոխել դրամական միջոցների գումարը կամ ժամկետները,
- վաղաժամկետ մարման և գործողության ժամկետի երկարաձգման պայմանները:

Վաղաժամկետ մարման պայմանը համապատասխանում է միայն մայր գումարի և տոկոսների վճարում հանդիսանալու չափանիշին, եթե վաղաժամկետ մարման գումարը, ըստ էության, իրենից ներկայացնում է մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների չվճարված գումարները, որոնք կարող են ներառել լրացուցիչ ողջամիտ հատուցում պայմանագրի վաղաժամկետ դադարեցման համար: Բացի այդ, պայմանագրի անվանական արժեքի գեղջով կամ հավելավճարով ձեռքբերված ֆինանսական ակտիվի համար վաղաժամկետ մարում թույլատրող կամ պահանջող պայմանն այն գումարի չափով, որն, ըստ էության, իրենից ներկայացնում է պայմանագրի անվանական արժեքը գումարած հաշվեգրված (սակայն չվճարված) պայմանագրային տոկոսները (կարող են ներառել լրացուցիչ ողջամիտ հատուցում պայմանագրի վաղաժամկետ դադարեցման համար), դիտարկվում է որպես նշված չափանիշին համապատասխանող, եթե վաղաժամկետ մարման պայմանի իրական արժեքն էական չէ սկզբնական ճամանաչման պահին:

Ֆինանսական ակտիվներ – Հետագա չափում, շահույթ և վնաս. 2018թ. հունվարի 1-ից կիրառելի քաղաքականություն

Ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ

Այս ակտիվները հետագայում չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Ամորտիզացված արժեքը նվազեցվում է արժեզրկումից կորստի չափով: Տոկոսային եկամուտը, փոխարժեքային տարբերություններից առաջացող շահույթը և վնասը և արժեզրկումից կորուստները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Ապաճանաչումից առաջացող շահույթը կամ վնասը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում:

Ֆինանսական ակտիվներ – նախքան 2018թ. հունվարի 1-ը կիրառվող քաղաքականություն

Խումբն իր ֆինանսական ակտիվները դասում էր փոխառությունների և առևտրական դեբիտորական պարտքերի դասին, որոնք չափվում էին ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Ֆինանսական պարտավորություններ – Դասակարգում, հետագա չափում, շահույթ և վնաս

Ֆինանսական պարտավորությունները դասակարգվում են որպես ամորտիզացված արժեքով չափվող կամ շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող: Ֆինանսական պարտավորությունը դասակարգում է որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող, եթե այն դասվում է առևտրական նպատակներով պահվող գործիքների դասին, հանդիսանում է ածանցյալ գործիք կամ նախատեսված է որպես այդպիսին սկզբնական ճանաչման պահին: Շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող ֆինանսական պարտավորությունները չափվում են իրական արժեքով, իսկ դրանց գծով գուտ շահույթը և վնասը, ներառյալ՝ տոկոսային ծախսը, ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Այլ ֆինանսական պարտավորությունները հետագայում չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Տոկոսային ծախսը և փոխարժեքային տարբերություններից առաջացող շահույթը և վնասը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Ապաճանաչումից առաջացող ցանկացած շահույթը կամ վնասը նույնպես ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում:

(iii) Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների փոփոխություն

Ֆինանսական ակտիվներ

Եթե ֆինանսական ակտիվի պայմանները փոխվում են, Խումբը գնահատում է, թե արդյոք փոփոխված ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր են: Եթե դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր են («նշանակալի փոփոխություն»), ապա սկզբնական ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները համարվում են ուժը կորցրած: Այս դեպքում սկզբնական ֆինանսական ակտիվն ապաճանաչվում է և ճանաչվում է նոր ֆինանսական ակտիվ՝ իրական արժեքով:

Խումբն իրականացնում է փոփոխության նշանակալի լինելու քանակական և որակական գնահատում, այսինքն, գնահատում է, թե արդյոք սկզբնական ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբերվում են փոփոխված կամ փոխարինող ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերից: Խումբը գնահատում է փոփոխության նշանակալի լինելը քանակական և որակական գործոնների հիման վրա հետևյալ հերթականությամբ՝ որակական գործոններ, քանակական գործոններ, որակական և քանակական գործոնների համատեղ ազդեցություն: Եթե դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր են, ապա սկզբնական ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները համարվում են ուժը կորցրած: Այս գնահատումն իրականացնելիս Խումբը կիրառում է ֆինանսական պարտավորությունների ապաճանաչման ուղեցույցին նմանատիպ ուղեցույց:

Խումբը եզրահանգում է, որ փոփոխությունը նշանակալի է ելնելով հետևյալ որակական գործոններից.

- ֆինանսական ակտիվի արժույթի փոփոխություն,
- գրավի կամ ապահովվածության այլ միջոցների փոփոխություն:

Եթե ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող փոփոխված ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր չեն, փոփոխությունը չի հանգեցնում ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչմանը: Այս դեպքում, Խումբը վերահաշվարկում է ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը և համախառն հաշվեկշռային արժեքի՝ ճշգրտումից առաջացող գումարը ճանաչում է որպես փոփոխության գծով շահույթ կամ վնաս՝ շահույթի կամ վնասի կազմում: Ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը վերահաշվարկվում է որպես ֆինանսական ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով զեղչված, վերանայված կամ փոփոխված պայմանագրային դրամական միջոցների ներկա արժեք: Ցանկացած կրած ծախսերը կամ վճարված վճարները ճշգրտում են փոփոխված ֆինանսական ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը և ամորտիզացվում են փոփոխված ֆինանսական ակտիվի գործողության մնացած ժամկետի ընթացքում:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը, երբ փոխվում են վերջինիս պայմանները և երբ փոփոխված պայմաններով պարտավորության գծով դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր են: Այս դեպքում փոփոխված պայմանների հիման վրա ճանաչվում է նոր ֆինանսական պարտավորություն՝ իրական արժեքով: Մարված ֆինանսական պարտավորության և փոփոխված պայմաններով նոր ֆինանսական պարտավորության հաշվեկշռային արժեքների տարբերությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում:

Եթե փոփոխությունը (կամ փոխարինումը) չի հանգեցնում ֆինանսական պարտավորության ապաճանաչմանը, Խումբը կիրառում է այն հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, համաձայն որի ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը ճշգրտվում է, երբ փոփոխությունը չի հանգեցնում ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչման, այսինքն, Խումբը ճանաչում է փոփոխության (կամ փոխարինման) արդյունքում առաջացող ֆինանսական պարտավորության ամորտիզացված արժեքի ճշգրտումը շահույթում կամ վնասում փոփոխության (կամ փոխարինման) ամսաթվի դրությամբ:

Գոյություն ունեցող ֆինանսական պարտավորությունների գծով դրամական միջոցների հոսքերի փոփոխությունները չեն համարվում փոփոխություն, եթե հանդիսանում են գործող պայմանագրային պայմանների արդյունք:

Խումբն իրականացնում է փոփոխության նշանակալի լինելու քանակական և որակական գնահատում՝ դիտարկելով որակական գործոնները, քանակական գործոնները և որակական և քանակական գործոնների համատեղ ազդեցությունը: Խումբը եզրահանգում է, որ փոփոխությունը նշանակալի է հետևյալ որակական գործոնների հիման վրա.

- ֆինանսական պարտավորության արժույթի փոփոխություն,
- գրավի կամ ապահովվածության այլ միջոցների փոփոխություն,
- փոխարկման պայմանի ավելացում,
- ֆինանսական պարտավորության ստորադասության փոփոխություն:

Քանակական գնահատման համար պայմանները նշանակալիորեն տարբեր են, եթե նոր պայմանների համաձայն դրամական միջոցների հոսքերի զեղչված ներկա արժեքը, ներառյալ վճարված վճարները (առանց ստացված վճարների)՝ զեղչված սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով, առնվազն 10 տոկոսով տարբերվում է սկզբնական ֆինանսական պարտավորության գծով մնացած դրամական միջոցների հոսքերի զեղչված ներկա արժեքից: Եթե պարտքային գործիքների փոխարինումը կամ վերջիններիս պայմանների փոփոխությունը հաշվառվում է որպես մարում, ապա ցանկացած կրած ծախսերը կամ վճարված վճարները ճանաչվում են որպես մարումից շահույթի կամ վնասի մաս: Եթե փոխարինումը կամ պայմանների փոփոխությունը չի հաշվառվում որպես մարում, ապա ցանկացած կրած ծախսերը կամ վճարված վճարները ճշգրտում են պարտավորության հաշվեկշռային արժեքը և ամորտիզացվում են փոփոխված պարտավորության գործողության մնացած ժամկետի ընթացքում:

(iv) Ապաճանաչում

Ֆինանսական ակտիվներ

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական ակտիվը, երբ ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները կորցնում են իրենց ուժը, կամ երբ փոխանցում է ֆինանսական ակտիվից դրամական հոսքերի ստացման պայմանագրային իրավունքներն այնպիսի գործարքում, որում փոխանցվում են ֆինանսական ակտիվի սեփականության հետ կապված, ըստ էության, բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, կամ որում, Խումբը ոչ փոխանցում է, ոչ էլ պահպանում է սեփականության հետ կապված, ըստ էության, բոլոր ռիսկերն ու հատույցները և չի պահպանում վերահսկողությունը՝ ֆինանսական ակտիվի նկատմամբ:

Խումբն իրականացնում է գործարքներ, որոնց շրջանակներում փոխանցում է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչված ակտիվները, սակայն պահպանում է փոխանցված ակտիվների սեփականության հետ կապված կամ բոլոր, կամ, ըստ էության, բոլոր ռիսկերն ու հատույցները: Նման դեպքերում փոխանցված ակտիվները չեն ապաճանաչվում:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը, երբ պայմանագրում նշված պարտականությունը կատարվում է կամ չեղյալ է համարվում կամ ուժը կորցնում է: Խումբը նաև ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը, երբ փոփոխվում են վերջինիս պայմանները և երբ փոփոխված պարտավորությունից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերը նշանակալիորեն տարբեր են, որի դեպքում փոփոխված պայմանների հիման վրա ճանաչվում է նոր ֆինանսական պարտավորություն՝ իրական արժեքով:

Ֆինանսական պարտավորության ապաճանաչման ժամանակ մարված հաշվեկշռային արժեքի և վճարված հատուցման (ներառյալ՝ փոխանցված ոչ դրամային ակտիվները կամ ստանձնած պարտավորությունները) միջև տարբերությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում:

(v) Հաշվանցում

Ֆինանսական ակտիվները և ֆինանսական պարտավորությունները հաշվանցվում են և ներկայացվում են զուտ գումարով ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում միայն այն դեպքում, երբ Խումբն ունի գումարները հաշվանցելու ներկայումս իրագործելի իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, ինչպես նաև հաշվարկը զուտ հիմունքով իրականացնելու կամ միաժամանակ ակտիվն իրացնելու և պարտավորությունը մարելու մտադրություն:

(ժ) Բաժնետիրական կապիտալ

Սովորական բաժնետոմսեր

Սովորական բաժնետոմսերը դասակարգվում են որպես սեփական կապիտալ: Սովորական բաժնետոմսերի և բաժնետոմսերի օպցիոնների թողարկմանն ուղղակիորեն վերագրելի լրացուցիչ ծախսումները ճանաչվում են որպես սեփական կապիտալի նվազեցում՝ առանց հարկերի:

Շահաբաժիններ

Շահաբաժիններ հայտարարելու և վճարելու Խմբի կարողությունը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ:

Սովորական բաժնետոմսերի գծով շահաբաժինները արտացոլվում են որպես չբաշխված շահույթի բաշխում այն ժամանակաշրջանում, երբ հայտարարվում են:

(լ) Արժեզրկում

(i) Ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվներ

2018թ. հունվարի 1-ից կիրառելի քաղաքականություն

Ֆինանսական գործիքներ

Խումբը ճանաչում է սպավող պարտքային վնասի գծով պահուստ ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվների համար:

Խումբը չափում է վնասի գծով պահուստը ֆինանսական գործիքի գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում սպասվող պարտքային վնասին հավասար գումարի չափով, բացառությամբ հետևյալ գործիքների, որոնց համար վնասի գծով պահուստը չափվում է 12 ամսվա ընթացքում սպասվող պարտքային վնասին հավասար գումարի չափով.

- պարտքային արժեթղթեր, եթե որոշվել է, որ դրանք ունեն ցածր պարտքային ռիսկ հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և
- այլ պարտքային արժեթղթեր և բանկային հաշիվների մնացորդներ, որոնց գծով պարտքային ռիսկը (օրինակ, ֆինանսական գործիքի ակնկալվող գործողության ժամկետի ընթացքում պարտականությունների չկատարման ռիսկ) էականորեն չի աճել սկզբնական ճանաչման պահից:

Առևտրական դեբիտորական պարտքերի և պայմանագրային ակտիվների վնասի գծով պահուստը միշտ չափվում է ֆինանսական գործիքի գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում սպասվող պարտքային վնասին հավասար գումարի չափով:

Երբ Խումբը որոշում է, թե արդյոք տեղի է ունեցել ֆինանսական ակտիվի գծով պարտքային ռիսկի էական աճ սկզբնական ճանաչումից հետո և երբ գնահատում է սպասվող պարտքային վնասը, այն դիտարկում է ողջամիտ և հիմնավորված տեղեկատվությունը, որը տեղին է և հասանելի առանց անհարկի ծախսերի կամ ջանքերի: Գնահատումը ներառում է թե՛ քանակական և թե՛ որակական տվյալները, ինչպես նաև Խմբի նախկին փորձի և պարտքի հիմնավորված գնահատման վրա հիմնված վերլուծությունը և ներառում է հեռանկարի վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

Խումբը ենթադրում է, որ տեղի է ունեցել ֆինանսական ակտիվի գծով պարտքային ռիսկի էական աճ, եթե այն ավելի քան 30 օր ժամկետանց է:

Խումբը համարում է, որ ֆինանսական ակտիվի գծով պարտականությունները չեն կատարվել, եթե՝

- հավանական չէ, որ փոխառուն ամբողջությամբ կկատարի պարտքի հետ կապված իր պարտականությունները, եթե Խումբը չձեռնարկի այնպիսի գործողություններ, ինչպիսին գրավի իրացումն է (վերջինիս առկայության դեպքում), կամ
- ֆինանսական ակտիվն ավելի քան 90 օր ժամկետանց է:

Ֆինանսական գործիքի գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում սպասվող պարտքային վնասն իրենից ներկայացնում է այն սպասվող պարտքային վնասը, որն առաջանում է պարտավորությունների չկատարման բոլոր հնարավոր դեպքերի արդյունքում ֆինանսական գործիքի ակնկալվող գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում:

12 ամսվա ընթացքում սպասվող պարտքային վնասն իրենից ներկայացնում է սպասվող պարտքային վնասի այն մասը, որն առաջանում է պարտավորությունների չկատարման այն դեպքերի արդյունքում, որոնք հնարավոր են հաշվետու ամսաթվից հետո 12 ամսվա ընթացքում (կամ ավելի կարճ ժամկետի ընթացքում, եթե գործիքի ակնկալվող գործողության ամբողջ ժամկետը պակաս է 12 ամսից):

Սպասվող պարտքային վնասի գնահատման ժամանակ դիտարկվող առավելագույն ժամկետն իրենից ներկայացնում է առավելագույն պայմանագրային ժամկետը, որի ընթացքում Խումբը ենթարկվում է պարտքային ռիսկի:

Մպասվող պարտքային վնասի չափում

Մպասվող պարտքային վնասն իրենից ներկայացում է պարտքային վնասի հավանականությունից ելնելով կշռված պարտքային վնասի գնահատականը: Պարտքային վնասը չափվում է որպես որպես բոլոր պակասող դրամական միջոցների ներկա արժեք (այսինքն՝ որպես տարբերություն այն դրամական միջոցների հոսքերի միջև, որոնք Խումբը պետք է ստանա պայմանագրի համաձայն, և որոնք ակնկալում է ստանալ):

Մպասվող պարտքային վնասը գեղչվում է ֆինանսական ակտիվի արդյունավետ տոկոսադրույթով:

Արժեզրկված ֆինանսական ակտիվներ

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը գնահատում է ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվները և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող պարտքային արժեթղթերն արժեզրկված լինելու տեսանկյունից: Ֆինանսական ակտիվը համարվում է արժեզրկված, եթե տեղի են ունցել մեկ կամ ավելի դեպքեր, որոնք բացասական ազդեցություն ունեն ֆինանսական ակտիվի գծով գնահատված ապագա դրամական միջոցների հոսքերի վրա:

Ֆինանսական ակտիվի արժեզրկված լինելու վկայությունը ներառում է հետևյալ դիտարկելի տվյալները.

- փոխառուի կամ թողարկողի նշանակալի ֆինանսական դժվարությունները,
- պայմանագրի խախտումը, այդ թվում՝ պարտականությունների չկատարումը կամ վճարման ավելի քան 90 օր ուշացումը,
- Խմբի կողմից փոխառության կամ փոխատվության պայմանների այնպիսի վերանայումը, որը Խումբն այլ պայմաններում չէր դիտարկի,
- փոխառուի հավանական սնանկացումը կամ այլ ֆինանսական վերակազմավորումը կամ
- արժեթղթի համար գործող շուկայի վերացումը ֆինանսական դժվարությունների պատճառով:

Մպասվող պարտքային վնասի ներկայացումը ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում

Ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվների վնասի գծով պահուստը նվազեցվում է այդ ակտիվների համախառն հաշվեկշռային արժեքից:

Դուրսգրում

Ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը դուրս է գրվում, եթե Խումբը չունի ողջամիտ հիմքեր ակնկալելու ֆինանսական ակտիվի ամբողջական կամ մասնակի փոխհատուցումը: Խումբը չի ակնկալում դուրսգրված գումարների էական փոխհատուցում: Այնուամենայնիվ, դուրսգրված ֆինանսական ակտիվները կարող են դեռևս հանդիսանալ կատարողական գործողությունների առարկա՝ հասանելիք գումարների փոխհատուցման հետ կապված Խմբի ընթացակարգերի հետ համապատասխանությունն ապահովելու համար:

Նախքան 2018թ. հունվարի 1-ը կիրառվող քաղաքականություն

Ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվներ

Ֆինանսական ակտիվները, որոնք չէին դասվել շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող դասին, գնահատվում էին յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ՝ արժեզրկման անկողմնակալ վկայություն հայտնաբերելու նպատակով:

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման անկողմնակալ վկայությունը ներառում էր հետևյալը.

- պարտականությունների չկատարումը կամ վճարումների հետաձգումը պարտապանի կողմից,
- Խմբին վճարվելիք գումարի պայմանների այնպիսի վերանայումը, որը Խումբն այլ հանգամանքներում չէր դիտարկի,
- պարտապանի սնանկացման հայտանիշները,
- փոխառուների վճարումների կարգավիճակի բացասական փոփոխությունները,
- դիտարկելի տվյալները, որոնք վկայում էին ֆինանսական ակտիվների խմբից ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի չափելի նվազման մասին:

Անորոշագված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ

Խումբն այս ակտիվները դիտարկում էր արժեզրկման վկայության առանձին և հավաքական հիմունքներով: Բոլոր առանձին վերցված նշանակալի ակտիվները գնահատվում էին արժեզրկման տեսանկյունից՝ առանձին հիմունքով: Արժեզրկման առանձին վկայություն չհայտնաբերելու դեպքում, այս ակտիվները գնահատվում էին հավաքական հիմունքով՝ տեղի ունեցած, սակայն չբացահայտված արժեզրկման վկայություն հայտնաբերելու նպատակով: Ակտիվները, որոնք առանձին վերցված նշանակալի չէին, գնահատվում էին արժեզրկման տեսանկյունից հավաքական հիմունքով՝ խմբավորելով ռիսկի համանման բնութագրերով ակտիվները:

Հավաքական արժեզրկումը գնահատելիս Խումբը դիտարկում էր փխհատուցման ժամկետների և կրած վնասի գումարի նախորդ ժամանակաշրջանների տեղեկատվությունը և կատարում էր ճշգրտում, եթե ընթացիկ տնտեսական և վարկավորման պայմանները թույլ էին տալիս, որպեսզի փաստացի վնասն ավել կամ պակաս լիներ նախկինում առկա միտումներով առաջարկվողներից:

Արժեզրկումից կորուստը հաշվարկվում էր որպես ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի և այդ ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով գեղջված դրամական միջոցների գնահատված ապագա հոսքերի ներկա արժեքի միջև տարբերություն: Կորստի գումարը ճանաչվում էր շահույթում կամ վնասում՝ պահուստային հաշվում: Եթե Խումբը գտնում էր, որ չկա ակտիվը փոխհատուցելու իրատեսական հնարավորություն, համապատասխան գումարները դուրս էին գրվում: Եթե հետագայում տեղի ունեցած դեպքը հանգեցնում էր արժեզրկումից կորստի գումարի նվազեցմանը և այդ նվազեցումը կարելի էր անկողմնակալորեն վերագրել արժեզրկման ճանաչումից հետո տեղի ունեցած դեպքին, ապա արժեզրկումից կորստի գումարի նվազեցումը հակադարձվում էր շահույթի կամ վնասի միջոցով:

(ii) Ոչ ֆինանսական ակտիվներ

Խմբի ոչ ֆինանսական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը, բացառությամբ հիմնական միջոցների, պաշարների և հետաձգված հարկային ակտիվների, վերանայվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ՝ որոշելու արդյոք առկա է որևէ հայտանիշ, ըստ որի ակտիվը կարող է արժեզրկված համարվել: Եթե որևէ այդպիսի հայտանիշ առկա է, ապա գնահատվում է ակտիվի փոխհատուցվող գումարը: Օգտակար ծառայության անսահմանափակ ժամկետ ունեցող

կամ շահագործման համար դեռ ոչ պիտանի ոչ նյութական ակտիվների և գուղվիլի համար փոխհատուցվող գումարը գնահատվում է յուրաքանչյուր տարի նույն ժամանակ:

Արժեզրկման ստուգման նպատակով ակտիվները, որոնց արժեզրկումը հնարավոր չէ գնահատել անհատական հիմունքով, խմբավորվում են ակտիվների փոքրագույն խմբերի, որոնք շարունակական օգտագործման արդյունքում առաջացնում են այլ ակտիվներից կամ դրամաստեղծ միավորից մեծապես անկախ դրամական միջոցների ներհոսքեր: Կախված գործառնական սեզմենտի վերին սահմանաչափի թեստից՝ գուղվիլի արժեզրկման ստուգման նպատակով՝ դրամաստեղծ միավորները, որոնց բաշխվել է գուղվիլը, միավորվում են այնպես, որպեսզի արժեզրկման ստուգման մակարդակն արտացոլի այն նվազագույն մակարդակը, որում ներքին կառավարման նպատակներով գուղվիլը ենթարկվում է մոնիտորինգի: Ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման արդյունքում ձեռքբերված գուղվիլը բաշխվում է դրամաստեղծ միավորների այն խմբերին, որոնք ակնկալվում է, որ օգուտներ կստանան ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման սիներգիաներից:

Խմբի կորպորատիվ ակտիվները չեն առաջացնում առանձին դրամական միջոցների հոսքեր և օգտագործվում են մեկից ավելի դրամաստեղծ միավորի կողմից: Կորպորատիվ ակտիվները բաշխվում են դրամաստեղծ միավորների ողջամիտ և հետետողական հիմունքով և ստուգվում են արժեզրկման տեսանկյունից այն դրամաստեղծ միավորի արժեզրկման ստուգման շրջանակներում, որի բաշխվում է կորպորատիվ ակտիվը:

Ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը որոշվում է որպես հետևյալ երկու մեծություններից առավելագույնը՝ օգտագործման արժեք և իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը: Օգտագործման արժեքը գնահատելիս դրամական միջոցների գնահատված ապագա հոսքերը զեղչվում են մինչև վերջիններիս ներկա արժեքը՝ օգտագործելով նախքան հարկումը զեղչման այն դրույքը, որն արտացոլում է փողի ժամանակային արժեքի տվյալ շուկայի ներկա գնահատականը և այդ ակտիվին կամ դրամաստեղծ միավորին բնորոշ ռիսկերը:

Արժեզրկումից կորուստ ճանաչվում է, երբ ակտիվի կամ նրա դրամաստեղծ միավորի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է նրա գնահատված փոխհատուցվող գումարը:

Արժեզրկումից կորուստները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Դրամաստեղծ միավորների գծով ճանաչված արժեզրկումից կորուստը բաշխվում է այնպես, որ նախ նվազեցվի դրամաստեղծ միավորին (կամ դրամաստեղծ միավորների խմբին) բաշխված գուղվիլի հաշվեկշռային արժեքը և, այնուհետև, այդ դրամաստեղծ միավորի (դրամաստեղծ միավորների խմբի) կազմի մեջ մտնող ակտիվների հաշվեկշռային արժեքները՝ համամասնորեն:

Գուղվիլի գծով արժեզրկումից կորուստը չի հակադարձվում: Այլ ակտիվների հետ կապված նախորդ ժամանակաշրջաններում ճանաչված արժեզրկումից կորուստը գնահատվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ, պարզելու համար, թե արդյոք գոյություն ունի որևէ հայտանիշ ըստ որի արժեզրկումից կորուստը նվազել է կամ այլևս գոյություն չունի: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է այն դեպքում, եթե տեղի են ունեցել փոփոխություններ փոխհատուցվող գումարը որոշելիս օգտագործված գնահատականներում: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է միայն այնքանով, որքանով ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը չի գերազանցում այն հաշվեկշռային արժեքը, որը որոշված կլիներ (առանց համապատասխան մաշվածության կամ ամորտիզացիայի), եթե այդ ակտիվի գծով արժեզրկումից կորուստ ճանաչված չլիներ:

(լ) Պահուստներ

Պահուստը ճանաչվում է, երբ Խումբը՝ որպես անցյալ դեպքերի արդյունք, ունի ընթացիկ իրավական կամ կառուցողական պարտավորություն, որը հնարավոր է արժանահավատորեն գնահատել, և հավանական է, որ այդ պարտավորությունը մարելու նպատակով կպահանջվի տնտեսական օգուտների արտահոսք: Պահուստները որոշվում են ակնկալվող դրամական միջոցների ապագա հոսքերը գեղջելով հարկումից առաջ այն դրույքով, որն արտացոլում է տվյալ շուկայում դրամի ժամանակային արժեքը և այդ պարտավորությանը հատուկ ռիսկերը: Զեղչի ծախսագրումը ճանաչվում է որպես ֆինանսական ծախս:

(խ) Վարձակալված ակտիվներ

Խումբը վարձակալում է մի շարք ակտիվներ գործառնական վարձկալությամբ: Վարձակալված ակտիվները չեն ճանաչվում Խմբի ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում:

(ի) Վարձակալության գծով վճարներ

Գործառնական վարձակալության գծով կատարված վճարները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը վարձակալության գործողության ժամկետի ընթացքում: Վարձակալության գծով ստացված խրախուսիչ գումարները ճանաչվում են որպես վարձակալության գծով կատարած ընդհանուր վճարների բաղկացուցիչ մաս՝ վարձակալության գործողության ժամկետի ընթացքում:

28. Դեռևս չկիրառվող նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Մի շարք նոր ստանդարտներ և ստանդարտների փոփոխություններ գործում են 2019թ. հունվարի 1-ից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար, և թույլատրվում է դրանց ժամանակից շուտ կիրառումը: Այնուամենայնիվ, այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս Խումբը ժամկետից շուտ չի կիրառել հետևյալ նոր կամ փոփոխված ստանդարտները:

(ա) ՖՀՄՍ 16 «Վարձակալություն»

Խմբից պահանջվում է կիրառել ՖՀՄՍ 16 «Վարձակալություն» ստանդարտը 2019թ. հունվարի 1-ից: Խմբի գնահատմամբ ՖՀՄՍ 16-ի սկզբնական կիրառումը կունենա ստորև ներկայացվող ազդեցությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա: 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ ՖՀՄՍ 16-ի կիրառման փաստացի ազդեցությունը կարող է փոփոխվել, քանի որ նոր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը կարող է փոխվել այնքան ժամանակ, մինչև որ Խումբը չներկայացնի սկզբնական կիրառման ամսաթիվը ներառող իր ֆինանսական հաշվետվությունների առաջին փաթեթը:

ՖՀՄՍ 16-ը սահմանում է մեկ՝ հաշվեկշռային հաշվառման մոդել վարձակալության համար: Վարձակալը ճանաչում օգտագործման իրավունք հանդիսացող ակտիվը, որն իրենից ներկայացնում է ելակետային ակտիվն օգտագործելու իրավունք, և վարձակալության գծով պարտավորությունը, որն իրենից ներկայացնում է վարձավճարների վճարման պարտականություն: Նախատեսված են բացառություններ կարճաժամկետ վարձակալության և ցածր արժեք ունեցող միավորների վարձակալության համար: Վարձատուի համար հաշվառման ներկայիս մոտեցումը չի փոփոխվում, վարձատուն շարունակում է դասակարգել վարձակալությունը ֆինանսական և գործառնական դասերի:

ՖՀՄՍ 16-ը փոխարինում է ՀՀՄՍ 17 «Վարձակալություն», ՖՀՄՄԿ մեկնաբանություն 4 «Համաձայնություններում վարձակալության առկայության որոշում», ՄՄԿ մեկնաբանություն 15 «Գործառնական վարձակալություն. խրախուսող պայմաններ» և ՄՄԿ մեկնաբանություն 27 «Վարձակալության իրավական ձև ներառող գործարքների բովանդակության գնահատումը» սահմանված վարձակալության հաշվառման ուղեցույցները:

(i) Վարձակալություն, որի շրջանակներում Խումբը հանդես է գալիս որպես վարձակալ

Խումբը կճանաչի նոր ակտիվներ և պարտավորություններ տարածքների գործառնական վարձակալության իր պայմանագրերի գծով: Այս վարձակալությանը վերաբերող ծախսերի բնույթը չի փոխվի, քանի որ Խումբը կճանաչի մաշվածության ծախս օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների գծով և տոկոսային ծախս՝ վարձակալության պարտավորությունների գծով:

Նախկինում գործառնական վարձակալության գծով ծախսը Խումբը ճանաչում էր գծային մեթոդով վարձակալության գործողության ժամկետի ընթացքում և ճանաչում էր ակտիվներ և պարտավորություններ միայն այնքանով, որքանով գոյություն ուներ ժամանակային տարբերություն փաստացի վարձավճարների և ճանաչված ծախսերի միջև:

Խումբը չունի ֆինանսական վարձակալության պայմանագրեր:

Ստանդարտի կիրառման արդյունքում չի ակնկալում էական ազդեցություն Խմբի գործառնական վարձակալության պայմանագրերի վրա:

(ii) Վարձակալություն, որի շրջանակներում Խումբը հանդես է գալիս որպես վարձատու

Ստանդարտի կիրառման արդյունքում չի ակնկալում էական ազդեցություն Խմբի այն պայմանագրերի վրա, որոնց շրջանակներում այն հանդես է գալիս որպես վարձատու:

(iii) Անցումը ստանդարտին

Խումբը մտադիր է սկսել ՖՀՄՍ 16-ի կիրառումը 2019թ. հունվարի 1-ից՝ կիրառելով ձևափոխված հետընթաց մոտեցումը: Այդ իսկ պատճառով, ՖՀՄՍ 16-ի կիրառման կուրուլյատիվ ազդեցությունը կճանաչվի որպես չբաշխված շահույթի 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ տարեսկզբի մնացորդի ճշգրտում՝ առանց համադրելի տեղեկատվության վերահաշվարկի:

Ստանդարտին անցնելիս Խումբը մտադիր է օգտվել վարձակալության սահմանմանը վերաբերող գործնական բնույթի պարզեցումից: Սա նշանակում է, որ ՖՀՄՍ 16-ը կկիրառվի նախքան 2019թ. հունվարի 1-ը կնքված և ՀՀՄՍ 17 և ՖՀՄՄԿ մեկնաբանություն 4 համաձայն որպես վարձակալություն նույնականացված բոլոր պայմանագրերի նկատմամբ:

(բ) Այլ ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Ստորև ներկայացված փոփոխված ստանդարտները և դրանց մեկնաբանություններն ըստ ակնկալիքների էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

- ՖՀՄՄԿ Մեկնաբանություն 23 «Շահութահարկի հաշվառման հետ կապված անորոշություն»
- Վաղաժամկետ մարման պայման բացասական հատուցմամբ (ՖՀՄՄ 9-ի փոփոխություններ)
- Պլանի փոփոխություն, կրճատում կամ մարում (ՀՀՄՄ 19-ի փոփոխություններ)
- ՖՀՄՄ-ների տարեկան կատարելագործումներ, 2015-2017թթ. ժամանակաշրջան – տարբեր ստանդարտներ
- Կոնցեպտուալ հիմունքներին հղումների փոփոխություններ ՖՀՄՄ ստանդարտներում
- ՖՀՄՄ 17 Ապահովագրության պայմանագրեր